

HRVATSKI PLANINAR

5-6
1992

HRVATSKI PLANINAR

CROATIAN MOUNTAINEER

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Godište 84
Volume 84

Svibanj-lipanj 1992
May-June 1992

Broj 5-6
Number 5-6

SADRŽAJ

Paula Durbešić: Stradanja prirode ratnim razaranjima Hrvatske	97
Ante Vukušić: Sedamnaest godina na Zavižanu	99
Dr.Željko Poljak: Dinastija Vukušić na Zavižanu	100
Dr.Tomislav Sablek: Daleke planine	101
Josipa Štibrić: Planinari cvijeće ne beru	102
Dr.Ante Rukavina: Tamo, tamo... tugu da svoju tugujem	103
Ante Juras: Ponovo na Stapu i Stapini	107
Dr.Željko Poljak: Tomislav Jagačić	111
Tomislav Jagačić: S planinarima vinorodne Prlekije	115
Branko Lončar: Planinski puti nad Kvarnerom	119
Dr. Berislav Banek: Žumberkom od Japetića do slapa Brisala	122
Ing.Ivica Piljić: Svjetsko priznanje hrvatskom športskom penjanju	126
Ing.Ivica Piljić: Hrvatska u Chamberyu	124
Ing.Mladen Kuhta: "Fenomen krš" Srećka Božičevića	130
Franjo Kunić: HPD "Gradina" u Konjščini	132
Nikola Kizem: Katalog planinarskih značaka	133
Ing.Mladen Kuhta: Jama Gnojnica kod Velikih Muna	136
Iz planinarske prošlosti	137
Alpinizam	139
Publicistika	139
Planinari i rat za Hrvatsku	140
Vijesti	142

Slika na naslovnoj stranici

Planinari na Bijelim stijenama u Gorskem Kotaru

Foto: Ing.V.Mesarić

Stradanja prirode ratnim razaranjima Hrvatske

Dr. PAULA DURBEŠIĆ, Zagreb

Bujice strahota ovog rata bacaju nas iz osjećaja strepnji, užasa, bola i očaja do uzvišene spoznaje da smo, eto, nakon toliko godina ipak svoj na svome. Duboko u sebi nosimo bol zbog učinjenih zlodjela, ali idemo dalje u korak s vremenom, a ono nam donosi optimizam i vjeru u konačnu pobjedu unatoč novim svjedočanstvima o zvјerskim zlodjelima. Užasavaju nas spoznaje o ubijanju nedužnih, progoni tisuća ljudi s vlastitih ognjišta, razaranje svega što je u granicama domovine nam Hrvatske. Najtužnije je, što je, na žalost, mnogima vrijeme zauvijek stalo. Pred nama su tužne slike razorne moći željeznog streljiva, vrijeme svjedočenja zlodjela, ali i optužba i upozorenja s pitanjem zar nam sve ovo čine ovovjekli ljudi. Što se to dogodilo, odakle tolika mržnja i želja za razaranjem? Ne brinu poklisari ovoga rata o užasu što ga za sobom ostavljaju, već nošeni suludom idejom - u zemlju zatrti, ili prognati - nastroje paležom, pljačkom zatomiti svaku prepoznatljivost hrvatsku. Čine to jer u paležu ne osjećaju pepeo svojih pradjedova, te ih za ovu zemlju Hrvatsku ne vežu tanke, ali čvrste niti života. Ne poštuju je jer joj ne pripadaju.

Zbog svega iznijetoga mnogima će se činiti danas neprimjerenim govoriti o stradanju prirode, o ranjenom okolišu naše Republike Hrvatske. Nameću nam se brojna pitanja i problemi koji se u prvi mah čine prioritetnim. No obraćati se planinarima Hrvatske s ovom temom, čini mi posebno zadovoljstvo, jer su planinari dio našeg društva koji su korak do koraka obišli sva prostranstva naše domovine. Kroz nizine, dolove, ponikve, lugove, proplanke sve do brojnih planinskih vrhova. Putevi su to radosti i užitaka koji se neizbrisivo pamte i duboko upisuju u dušu kao osobni doživljaji koji potiču na domoljublje. Zalog je to da se danas ono iskaže u obrani domovine. No svoje razumijevanje za očuvanje prirode i okoliša iskazali su planinari Hrvatske priključivši se kao kolektivan član u Hrvatsko ekološko društvo.

Hrvatsko ekološko društvo djeluje već treće desetljeće u Hrvatskoj okupljajući znanstvenike i stručnjake različitih prirodoznanstvenih disciplina, ali i sve dobromjerne ljude koji žele pomoći u zaštiti prirode. Svoje djelatnosti usmjeravamo u prvom redu na ekološka znanstvena istraživanja u prostoru naše domovine, organizacijom brojnih popularnih predavanja s ekološkim i zaštitarskim temama, organiziranjem skupova i kongresa, te znanstveno-stručnih kolokvija, a u posljednje vrijeme napose se zalažemo u tiskarskoj djelatnosti. Tako je u seriji "Mala ekološka biblioteka" posljednja knjiga izšla pod naslovom "Posljedice rata na okoliš u Hrvatskoj". Sadržaj ove knjižice predstavlja zbir predavanja koja su u okviru Hrvatskog ekološkog društva održana pod istim naslovom. Pročitavši je stječe se spoznaja da je u našeg neprijatelja jednak odnos prezira i mržnje i prema čovjeku i svemu živome. Nema mirnog mjesta ni cvijetu ni čovjeku, ni srni, ni ptici. U rušilačkom deliriju raketirana je više puta Rafinerija nafte Sisak te u požaru i halvarijama uništeno ukupno 133 221 tona nafte i naftnih proizvoda. Materijalna šteta je golema, ali i posljedice na okoliš.

U ovome ratu posebno stradava područje Slavonije i Baranje. Ruše se naše stoljetne

Dr. PAULA DURBEŠIĆ (Sarajevo 1936), predsjednica je Hrvatskog ekološkog društva, docent na Zoologiskom zavodu PM fakulteta u Zagrebu, autorica brojnih ekološko-entomo-loških radova, član planinarske organizacije od 1956. godine.

šume hrasta lužnjaka uz Podravlje, uništava se močvarno područje Kopački rit koje je zaštićeno kao park prirode i specijalni zoološki rezervat. Nadomak Bjelovaru je uništena šuma Bedenik u čijem je središtu neprijatelj, bivša JNA, čuvao oko 18 000 tona ubojitog materijala. Koncem 1991. godine, digavši ga u zrak, osudio je na smrt šumu, ali je ona na sreću spasila Bjelovar. Od početka rata naš najmlađi nacionalni park Krka u ratnom je vihoru. Raketirani su Roški slap i Skradinski buk, otok Visovac, Skradin i sva mjestu uz Krku, te i sam Šibenik koji je pretrpio velika materijalna razaranja industrije, spomenika kulture i okoliša. Jednako tako prolazi i Zadar sa svojom širom okolicom, gdje se uz stambene i sakralne objekte ruši povijesna jezgra grada, gradski perivoji. Stradava naš ponos Velebit. Ne štiti ga ni povelja UNESCO-a od 1978. godine po kojoj je proglašen medunarodnim rezervatom biosfere. Ne pomažu te konvencije ni našem prvom nacionalnom parku Plitvička jezera za čiji opstanak s pravom strahujemo, kao i za područje rijeke Cetine, zbog pretnji hidroelektranom Peruća. A što se dogodilo arboretumu "Trsteno" kada ga je jugo-mornarica početkom listopada 1991. godine zapalila i ranila, kao i šиру dubrovačku okolicu, pitomo Konavle, rijeku Dubrovačku, smaragd kojim je naš biser od Dubrovnika bio optočen? No ranili su i njega. Koliko je još tragedija, no ni jedna ne dotiče dušu neprijatelja. Jednak odnos prezira i mržnje i prema čovjeku i prema svemu živome, a u rušilaštvu nisu svjesni da ovim bezumnim ratom čine velika zlodjela i sami sebi.

"... Čovjek ne tka tkivo života, on je samo struk u tome. Što god čini tkanju čini i sebi samome... Što je čovjek bez životinja? Ako sve životinje odu, čovjek će umrijeti od velike usamljenosti duha. Što god se desilo životinjama ubrzo će se dogoditi čovjeku. Sve stvari su povezane..." (Pismo indijanskog poglavice Seattlea).

Nameće nam se pitanje imaju li dušu ljudi koji pucaju u svoje dojučerašnje susjede, u gradove i naselja gdje su do jučer živjeli. Odgovor su dali sami. Pred nama je zabilježena tužna stvarnost današnjice, ali satkana u čvrstoći duha i ljepoti naše prirode. Uz mrtvo opstoji i živo, nada za mirnija i sretnija vremena koja su pred nama.

*Zemlja je mrtvim sjemenjem posijana
Ali smrt nije kraj. Jer smrti zapravo i nema.
I nema kraja. Smrću je samo obasjana
staza uspona od gnijezda do zvijezda.*

(M.Dizdar, "Smrt")

Sedamnaest godina na Zavižanu

ANTE VUKUŠIĆ, Zavižan

HTJELI SU UBITI VILU VELEBITA

Dana 3. siječnja 1992. godine kad se očekivalo stupanje na snagu Sarajevskog sporazuma o primirju, izведен je zračni napad na sjeverni Velebit. U četiri su naleta po dva zrakoplova Jugovojske raketirala Zavižan i Velebitsku Plješivicu. Na Zavižanu je gađan planinarski dom s meteorološkom stanicom, a na Velebitskoj Plješivici odašiljač HPT. Pri tom je ubijen Mario Pavlić, radnik Hrvatskih pošta, čovjek koji je volio planinu, koji je znao živjeti s planinom, diviti joj se i poštivati je jer se i sam rođen u sličnom kraju Gorskog kotara.

Na Zavižanu su promašili. Osam smrtonosnih raketa udarilo je u pladinu Vučjaka. Za malo su prebacili dom. Rakete su pale preko stijene i napravile osam stravičnih kratera u snijegu i zemlji. Sasjekle su okolne bukve i stukle kamenje. Užasno! U krugu od nekoliko stotina metara svako je stablo ranjeno krhotinama raketa. Ona bliže kraterima sasječena su kao motornom pilom. Ne smijem ni pomisliti što bi bilo da nisu promašili. Mnogi pitaju zašto. Ovdje nije bilo nikakvih postrojbi hrvatske vojske. Na Plješivici bila su samo četvorica radnika HPT-a, a na Zavižanu ja sam. Ima mnogo razloga, ali jedan je najvažniji. Suludi su srbogenerali zamislili da treba uništiti sve što je hrvatsko. Porušiti, zapaliti, ubiti, zatrvi ime i simbole. A ovdje u planinarskom domu mnogo je puta pjevana Vila Velebita. Pjevana je stojeći kao himna. Himna Velebita, hrvatskoj slobodi.

Htjeli su ubiti Vilu Velebita. Ubili su Marija koji je bio naoružan samo svojim dobronamjernim osmjehom. Ubili su bukova stabla na padinama Vučjaka i Plješvice koja su se godinama borila za život i odolijevala burama i snjegovima. Zločinačkoj ruci pomahnitalih jugo-pilota, koji su ih uništili svojim smrtonosnim teretom, nisu odoljela. Ostale su gole grane kao nijemi svjedoci na počinjeno zvjerstvo. Gledao sam zrakoplove, obrušavanje, raketiranje, stupove dima. Brojio zadane rane, bespomoćno kršeći ruke, jer nisam imao sa čime uzvratiti. Ipak, znao sam da nisu ubili Vilu Velebita.

Ona će i dalje klicati slobodi s ovih velebitskih vrhova.

NOVČIĆ

Jednom, davno, čuo sam i zapamlio. Kaže se da netko tko drži novčić, ima u ruci povijest. Ali bez znanja, ljubavi i knjiga koje objašnjavaju tu povijest, novčić je samo komad metala. Hladan i beživotan.

Vjerojatno ćete reći kakve veze ima novčić s planinarstvom i planinom. Ima. Potvrdit ću to ja koji živim s planinom i novčićima. Osamnaesta zima prekriva Velebit otkako sam izabrao svoj životni poziv meteorološkog osmatrača na visinskoj meteorološkoj staniči Zavižan (1594 m) na sjevernom Velebitu. Meteorološka stanica je ovdje podstanar planinarskog doma, pa smo mi meteorolozi ujedno i opskrbnici planinarskog doma. Tako se susrećemo s mnoštvom zanimljivih i dragih ljudi. Planinara koji vole i ljube ovu

DINASTIJA VUKUŠIĆ SA ZAVIŽANA

Dinastija Vukušić "vlada" Zavižanom već puna tri desetljeća. Započeo je otac Drago, svim planinarima dobro poznat kao meteorološki motritelj i domaćin planinarskog doma Zavižan na Velebitu. On je na tom teškom poslu stekao i mirovinu. Kao motritelj radila je na Zavižanu tri godine i njegova kći Štefica, zatim sin Luka, a drugi sin Ante, koji je sada motritelj na Zavižanu, na tom je mjestu već 17 godina. Stoga se ne treba čuditi da su imena Zavižan i Vukušić za mnoge planinare postale sinonimima.

Što obitelj Vukušić toliko veže uz Velebit? Plaća sigurno nije na prvom mjestu, jer bi drugdje mogli zaraditi više i lakše. Bez sumnje je to privrženost zavičaju, jer im on daje snagu da kao usamljenici izdrže na tom planinskom visu u dugim zimskim danima i noćima, u magli, ledu i snijegu, kada se čuje samo tutanj bure i zavijanje vuka.

Ante Vukušić je ne samo meteorolog nego i pravi planinar, a uz to i poetska duša. Čitatelji su prošle godine imali prilike čitati jedan od njegovih literarnih sastavaka (Jesen na Budimu u broju 7-8). Dva priloga u ovom broju pokazuju još dvije njegove osobine, otkrivaju nam ga kao istinskog rodoljuba i kao numizmatičara. Ipak je najdragocjenije njegovo srdačno gostoprimstvo kojim umorne i gladne planinare dočekuje u domu. Tko mu želi prikratiti trenutke osamljenosti i pokazati svoju planinarsku solidarnost, može mu pisati. Njegova je adresa 51286 Starigrad kod Senja, G. Klada 73.

Urednik

i sve planine na koje stупи njihova noga. A to je nešto uzvišeno, iznad "običnih" ljudi. Mnogi od njih, uz ljubav za planinu, imaju i ljubav za numizmatiku i filateliju. Jednako kao i ja. I tako, često uz topnu peć ili na trupini ispred doma, razmjenjujemo iskustva, znanje i novčice. Novčice uz koje ja poslije provodim duge zimske večeri, dok vani bura bjesni zavijajući u zaleđenim granama, kovitlajući snježne pahuljice.

I večeras imam pred sobom na stolu hrpicu takvih starih novčića, od rimskog doba i srednjeg vijeka do modernih novčića raznih zemalja. Dobio sam ih ljetos od jednog planinara kome su možda smetali u njegovom toplostanu. A ja već treću večer poslije radnih obaveza skraćujem vrijeme i družim se s tom hrpicom novčića. Razvrstavam ih koji kuda pripada. U koji album, u koje vrijeme svoje prošlosti. Upisujem ih u svoju evidenciju. Prelistavam albine i prisjećam se kako sam došao do koga novčića. Neke sam dobio putem razmjene, neke kupio. A neke sam dobio od planinara kao duplike ili viškove, neki su se prestali baviti njima pa su ih donijeli meni da mi krate zimske večeri. Eto, postoje mnoge veze koje vežu planinu, novčice i sve one ljudi koji će prepoznati i sebe u ovim recima. I ja im se iskreno i javno zahvaljujem na pomoći u povećanju moje numizmatičke i filatelističke zbirke. Hvala im što su pomogli ne samo da moje zimske večeri budu kraće, nego često i prekratke.

Eto, vidite da ima veze numizmatika i planinarstvo, osobito ako se sretnu na Zavižanu.

Daleke planine

TOMISLAV SABLEK, Požega

Papuk je lijep u svako godišnje doba. Dok je u proljeće pun cvijeća, svježeg zelenila i bogatih potočića, ljeti planinske svježine i sjene, u jesen je pun divnih boja prirode koja se spremi poći na počinak. Zimi je bijel, zaleđenih staza i pun divnih snježnih kristala što ga inje stvara na granama drveća.

Nema ljepšeg ugodjaja planinaru ili skijašu od puta kroz snijeg i svježinu planine prema nekom cilju gdje bi se nakon naporna uspona mogao skloniti i odmoriti te tako nadopuniti užitak fizičkog napora i ljepote ugodnim odmorom u dragom ambijentu.

S tog su razloga planinari godinama gradili domove i skloništa širom naše domovine i malo je koja planina ostala bez gostoljubivog doma ili skloništa. Tu smo se nakon uspona rado sastajali, razgovarali o planini, izletima pa i o izgradnji novih skloništa koja bi nas još više približavala srcu planine. Bio je to pravi planinarski "štimumung" - odmor za dušu i tijelo - dio života po planinama, nama tako drag.

Bilo je pojedinaca koji su, nastojeći poltronski postići pridjev "podobnog", tjerali planinarstvo pod kapu jugosocijalizma, ali im je to tijekom vremena usprkos upornosti sve manje uspijevalo. Čak je na sastanku bivšeg Planinarskog saveza Slavonije predlagano da se u Hrvatskoj osnuje i srpski planinarski savez.

Na kraju su nečiste sile prodrle u naše lijepe planine. Mir, tišina, pjev ptica i žubor potoka zamijenile su granate, rafali strojnica, mine i tutnjava okupacijskih tenkova. Lijep upravo dovršen dom na Jankovcu je uništen. Divljaci, blaga riječ za počinioce tog zlodjela - tamo su imali svoj štab i na kraju su sve što nisu mogli opljačkati, porazbijali i uništili. I sada stoji tako. Da bude zlo još veće, oko doma i na prilaznim putevima postavljene su mine. Gdje i koliko nitko ne zna, tako da je sada pristup domu rizičan. Nikoga tamo niti nema, a neće ni biti dok se cijelo područje ne pregleda i odstrane mine.

Dom Gorske službe spašavanja HPS je čitav. Klučeve od doma su dobili hrvatski gardisti da se mogu skloniti i prenoći. Skijaška žičara "Jezerce" je u redu, a i sklonište HPD "Sokolovac" na Trišnjici je nedirnuto. Očito da nisu bili na putu "oslobodiocima", a nisu im bili ni zanimljivi. No i tamo ima mina.

I što sada? Na sastancima planinara i GSS-a već naveliko raspravljamo kako očistiti Papuk od mina. Svi su postavljali mine, naši znaju gdje su i spremni su ih ukloniti, a onih drugih više nema. Mine su ostale i čekaju svoje žrtve.

Jasno da tako ne može ostati i da se nitko od nas ne miri s tom činjenicom. Treba pametno prići tom ozbiljnom problemu i očistiti planinu od ubojitog eksploziva. Najhrabriji ipak odlaze, oprezno obiju naša skloništa i, ako sve prođe dobro, onda je dobro. Ipak činjenica što je netko pošao nekom stazom ne znači da je ona čista i sigurna. Možda je imao sreću, a sedmi ili osmi put nagazit će na minu.

Da bi se moglo prići rješavanju te opasnosti nužni su stručnjaci za otkrivanje mina. Garda može dati podatke o postavljenim minama, ali treba imati i detektor eksploziva da bi razminiranje bilo učinkovito.

Vrijeme brzo prolazi. Tko nam ovog ljeta može jamčiti da je neka od planinskih staza čista? Svi mi koji volimo planine i kojima su na srcu naša planinska skloništa, moramo poduzeti sve kako bismo opet mogli zajedno sa ljubiteljima prirode krenuti našim omiljenim stazama. Do tada je bolje ne pokušavati sreću na neprovjerenom terenu, nego potražiti planinarski užitak i potrebu za prirodnim ljepotama u onim predjelima gdje je sigurnije.

Vjerujemo, a i nastojat ćemo, da nam daleke planine opet postanu bliske i da možemo u njima uživati kao nekada.

Planinari cvijeće ne beru

JOSIPA ŠTIBRIĆ, Zagreb

Neprijatelj čovjek došao je u pohode golorukom cvijeću. Proljeće je uranilo, pa smo se u sunčano nedjeljno jutro, išavši prema Oštrocu, pozdravljali s njegovim prvim vjesnicima, visibabama i jaglacima. Iznenadila nas i erika, a nailazili smo i na sagove od šafrana. Vrbe sa svojim macama isticale su se među još golim granjem ostalih stabala.

Stigli smo i u svijet snježnica, ali sam in, nažalost, ugledala najprije u rukama "planinara", a brali su ih nemilice.

Na moje pitanje zašto ih toliko beru, odgovoreno mi je: "Pa, gledajte koliko toga ima". Brali bi ih oni da ih je i manje.

I u Domu na jednom stolu, ugledala sam kitu divnih polurascvalih snježnica. Nisam otrpjela da ih ne opomenem, a onda je, nakon iznenadenja, došlo do ironične reakcije, da bi taj iznenadni sukob završili blagonaklonim riječima: "Dama je umorna".

Na povratku u autobus bijelile su se kite snježnica u mnogim rukama, čak toliko da je nekome i pozlilo.

I tu sam nastavila dosadivati, pa sam rekla jednoj suputnici: "Planinari cvijeće ne beru", a ona mi je neugodno iznenadena odgovorila: "Pa i ja sam planinar". No, krasan planinar!

Rekla mi je još i da je čitala da se cvijeće mora brati, jer se tek tako obnavlja.

Pokvarilo mi je to raspoloženje i tako se sjetih stihova Vesne Parun: "Neprijatelj-čovjek, došao je u pohode golorukom cvijeću".

Tamo, tamo ... tugu da svoju tugujem

Na vrletnim stazama Ličkog sredogorja

Dr. ANTE RUKAVINA, Gospic

Svakog dana ljudima Ličkog i Gackog polja sunce izranja iza nevelikih planinskih kosa donoseći novi dan. A ta nevelika i razbacana brda, koja su ipak skupljena u nekoliko skupina, već po njihovu položaju u sredini Like onda nazivaju Ličko sredogorje. Ne može se reći da se taj naziv ustalio u svih ljudi ovih predjela i u stručnoj literaturi, ali je on za to, recimo gorje, ipak najprikladniji. Jer je s druge strane poznato Krbavsko i ostala manja polja, druga polovica Like.

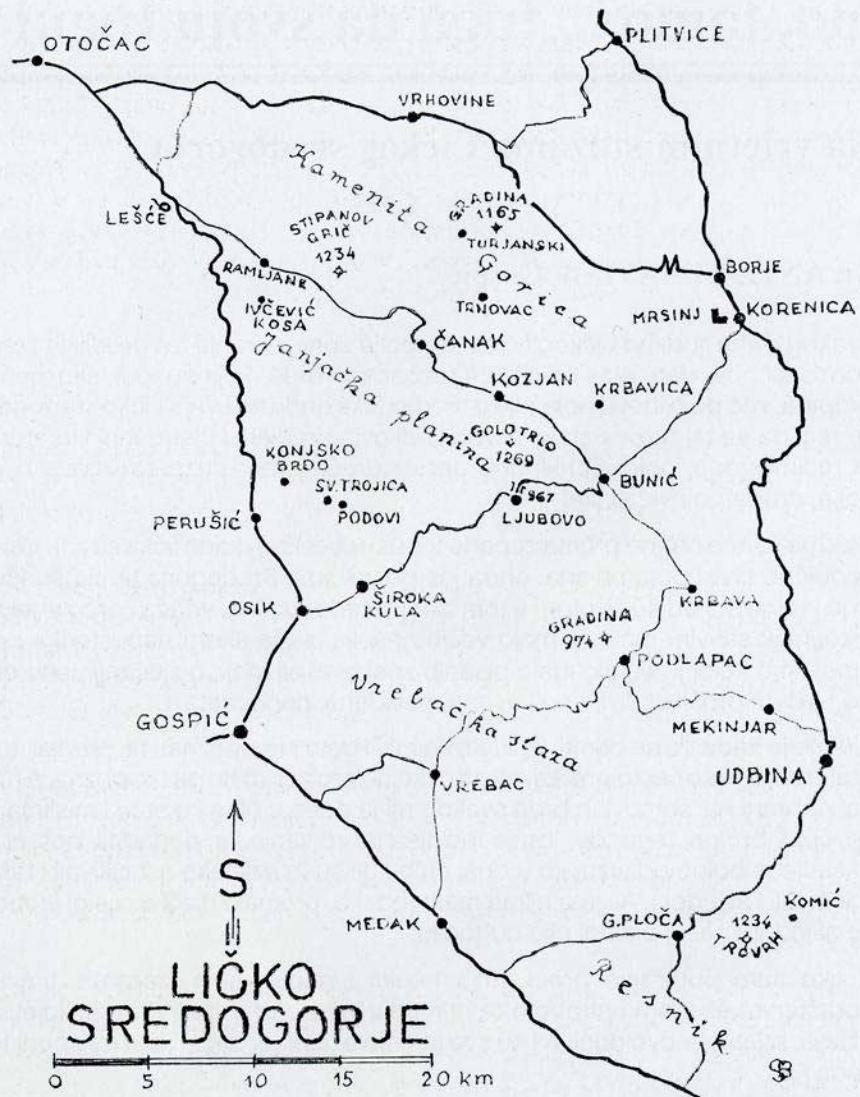
I kad se sunce nagne prema zapadu tonući u beskraj i kada lička strana Velebita postaje neobično tiha i potamnjena, onda još po vršcima Sredogorja titraju sunčevi plamičci i to je jedino što odiše životom u tom sklopu brda i dolina, vrtača i proplanaka. Jer možda i stotinjak sasvim malih ili malo većih naselja, sada skoro napuštenih, podsjećaju na prošlost o kojoj je ostalo malo pisanih znakova, ali ipak, u sjećanjima tvrdim i kamenju još tvrdem prošlost živi, neotkrivena, neviđena, nepoznata ...

Pitanje je kada će se otkriti, opisati, snimiti i detaljno upoznati taj predjel, tu pred nama, preko kojega se često prelazi, ali ga nitko ne prolazi, malo ga tko pozna, a nitko ne opisa. Taj nabrani niz šumovitih brda svakog mi je dana u oku. I u srcu i mislima. Jer o njemu se čuju brojne legende, bruje povijesna zbivanja, a događaji posljednjih surovih desetljeća bolno odzvanjaju u duši onih koji su ih izdaleka osluškivali i tako im na neki način bili i svjedoci. Ali je o njima malo redaka, premalo riječi o cijeloj jednoj planini, što se ni jednoj našoj planini nije dogodilo.

Koliko sam puta htio proći tim vrletnim i nepoznatim stazama, tim kamenjarima obraštenim šikarom i strahom te otkriti nešto što bi trebali i drugi vidjeti. I veseliti se, uživati, htjeti ponovo doći. Ali su sve to ostale tlapnje, desetljeća neispunjeneh nada. Do kada?

Spominjao sam to svojim čestim suputnicima s velebitskih vrhova. Svi su na sam spomen te zamislili vrtjeli glavom kao da su im prsti u nemilosrdnom škripcu. Naravno, ne izustivši ni riječ. Izrekao sam to i pred prof. Glavičićem iz Senja. A on kaže: "Slobodno ajde, ne boj se, samo prije polaska obavijesti miliciju tih predjela". To znači miliciju Korenice i Gračaca.

Profesor u svojoj naivnosti misli kao da će se šetati po kakvoj promenadi, a milicionari mi praviti srdačne dočeke diljem cijelog puta. A ne misli i ne zna da ta milicija i većina ljudi tih predjela smatra da su ta brda samo njihova i ničija više, da tu nikakva vlast ne vrijedi i da nitko nema pravo remetiti njihov mir, onaj surov mir koji oni ljubomorno čuvaju puškom i nožem želeteći samo da im isto takva njihova vlast iz daleka šalje dobre mirovine i ostala davanja i još se bolje učvrsti za sva buduća vremena. I zato njima ne treba nikoga da ih uzinemirava prolazeći zaraštenim šikarama i donoseći tko zna kakva saznanja ili promjene.

U nadi da ta vremena nepovratno prolaze i kao uvod u buduća ljepša, ipak treba o Ličkom sredogorju reći nekoliko riječi. Povaditi iz knjiga one napisane malenkosti, obnoviti sjećanja na ljudе i događaje iz davnih dana, i onih bližih, sve do nedavnih. I kao što je radio Karl May, ne mičući se iz svoje Njemačke, a opisao je cijeli svijet u svojim pustolovnim romanima, a dječaci vjerovali da je on uistinu bio u tim svim mjestima, i ovdje će misli odlepršati s brijege na brijeđa da u jednu cjelinu povežu želju o viđenju kraja koji je naš, ali u stvari nije bio naš. Žalosno, ali istinito.

I upitati se otkuda u ovim tako nepoznatim predjelima toliko i po više puta ponavljanih naziva: Gradina, Korita, Draga, Poljana, Krčevina, Polja, Griči, Dumanji, Lisine, Budžaci, Klanci, Metle, Čardaci, Stražbenice, Grede, Kose, Razdolja, Uvale i stotine drugih. Za

nazive Podovi i Stanovi nalazimo podudarnost na Velebitu i drugdje, ali što onda znače izrazi Cicer, Ceklin, Ćevanuša, Stožer, Škvala, Štričić, Stružnica i ostali ostatiće nepoznato sve dok se četa istraživača u nekom drugom razdoblju ne pozabavi ovim predjelima. Kako se izraz Gradina ponavlja tako reći svaki čas, trebalo bi to značiti da je vjerojatno u predtursko doba tu bujao život u srednjovjekovnim utvrdama, što je opet govorilo o razvijenom stočarstvu iz kojega se jedino mogla izvlačiti korist što se pretvarala u čvrste gradove nekadašnjega ličkog plemstva. A s obzirom na njihovu lokaciju u nepreglednim šumama i brojne vukove u njima nije ni čudo da su kruti realisti Ličani svoje plemiće nazivali Kurjakovićima (kurjak=vuk), iako jezikoslovac Skok tvrdi da riječ kurjak potječe od zapadnog Dominicusa.

Za nekadašnje dobro naseljenje ovih predjela govori i postojanje nekoliko samostana. Kao sigurno se uzima da je pavlinski samostan bio u Turjanskem, a vrlo vjerojatno i na Grebenaru kod Široke Kule te u Srednjoj Gori, u istočnom dijelu Vrebačke staze.

A da je ličko srednjovjekovno plemstvo u ovim predjelima mislilo i na knjigu, svjedoči činjenica da je knez Novak u tvrdom gradu Ostrvici na zapadnom rubu Vrebačke staze dao godine 1368. prepisati glagoljski misal, koji je 115 godina poslije poslužio kao predložak za poznati Kosinjski misal iz godine 1483.

U tim se mislima pojavljuje i pitanje koji je najviši vrh Ličkog sredogorja. Na onim starim specijalnim kartama dopunjениm godine 1959. na skoro krajnjem sjeveroistoku ovog predjela dva su vrha iste visine (1269 m) i međusobno udaljeni samo osam i pol kilometara zračne linije. To je Golo Trlo i neimenovani vrh u masivu Mrsinja, a dijeli ih selo Kravica. Tko zna pokazuju li suvremenije razlike u njihovoј visini. Odlatle prema zapadu i jugu brojni su tisućnjaci kao da su razasuti iz šake.

Slijede daljnja pitanja: gdje je u tom prostoru najveće polje, najhladniji izvor, najdublja jama, najljepša pećina, najslikovitija stijena, najpršumskija šuma, najstrmija staza, pa najravniji proplanak. Teško je na to odgovoriti kad se samo u njegov sjeverozapadni dio moglo nesmetano dolaziti, jer je u njemu živio miroljubiv hrvatski živalj, a u ostalim južnijim predjelima samo su rijetke oaze toga istog naroda bile svjedokom tužne prošlosti.

I kada se još pomisli da se cestama tih predjela od svibnja 1991. godine, a nekima i prije, ne može uopće putovati, s iznimkom ceste do Ramljana i Čanka kamo može doći samo dobro naoružana vojska, onda se sve želje i čežnje utepe u tuzi zavičaja koja sluti samo zlo i potresno podsjećaju na Ujevićevu pjesmu Odlazak:

*U slutnji, u čežnji daljine, daljine;
u srcu, u dahu planine, planine.
(...)
Tamo, tamo da putujem,
tamo, tamo da tugujem;
da čujem one stare basne,
da mlijeko plave bajke sasnem;
da više ne znam sebe sama,
ni dima bola u maglama.*

A što kažu knjige o ovim predjelima? Hirc godine 1905. u Prirodnom zemljopisu Hrvatske opisuje ih u točno 17 rečenica, od kojih su u četiri nabrojani vrhovi s onda poznatim visinama, pa kaže: "Gorske kose, koje se protežu između ličke visoravni i kravice, zovu se Sredogorje, koje se dijeli u Resnik planinu, Vrebačku stazu i Kamenitu

goricu." Kako vidimo Hirc je dijelove Sredogorja opisao od juga prema sjeveru, no za ovaj prikaz krenut ćemo od sjevera prema jugu. Evo skraćena Hirčeva teksta :

"Među Bunićem i Vrhovinama stere se više gorskih kosa, koje nazivamo skupnim imenom Kamenita Gorica, koja se hvata na sjeveroistoku Male Kapele i Plješevice, dok se na zapadu sastaje s Velebitom (...) Vrebačka staza stere se među vrelištem Jadove i Bunićem rastavljući Liku od Krbave. Proteže se iznad Barleta, Vrepca, Mogorića s jedne, Srednje gore i Mekinjara s druge strane sve do posljednjeg joj ogranka, gdje se spušta prema Ploči u Klanac pločanski, kuda teče Jadova.

Preko Vrebačke staze (naziv od sela Vrepca) vodi cesta iz Gospića do Barleta, Vrepca i u Podlapaću odnosno Udbinu. Šumom je ta gora slabo obrasla, već većim dijelom šikarom, pa oskudijeva i na vodi. (...)

Resnik-planina veže Plješevicu s Velebitom, protežući se jugoistočnim smjerom od potoka Suvaje do više potoka Otuče. (...) Utroba Resnik planine puna je šupljina i zato joj u ponore uviru Otuča, Ričica, Krivak, Opsenica, Holjevac-potok, Krušnica s Prosenjakom, a ima u planini i špilja (na pr. Brkina pećina kod Ričice)."

Sedamdesetak godina nakon Hirčeve knjige dijelovi su Ličkog sredogorja oivičeni dobrim asfaltnim cestama, što im donosi ponešto drukčiju podjelu od Hirčeve, ali je ona uobičajena u narodu i neka nova zemljopisna knjiga trebala bi to uzeti u obzir. No, podimo redom!

* * *

Cesta Otočac - Borje (kod Korenice) okružuje ovo gorje sa sjevera, a sasvim uska cesta Ličko Lešće - Bunić, prolazeći kroz Ramljane i Čanak, otkida mu dio koji se zove Kamenita gorica. U ovom su dijelu i duboko u njegovoj unutrašnjosti sela Turjanski, Trnavac i Krbavica. Od poznatijih lokaliteta tu je Stipanov grič (1234 m) s TV odašiljačem iznad Ramljana, pa brdo Gradina iznad Turjanskog (1165 m) što je vjerojatno najviše brdo u nas s takvim nazivom. A zapadno od Korenice uzdiže se golemi masiv Mrsinj-a s lokalitetom Mrsinj-grad za koji se misli da je u srednjem vijeku bio sijelo Krbavske biskupije (1185-1460), no crkveni krugovi to danas opovrgavaju tvrdeći da u Mrsinj-gradu, a to znači visoko u strmoj planini, nije bilo povoljno mjesto za izgradnju katedrale i drugih zgrada. Zato se pretpostavlja da je možda u Mrsinj-gradu bila ljetna ili neka druga rezidencija krbavskih biskupa sve do dolaska Turaka. A možda su se biskupi tu sklanjali u doba tatarskih ili turskih provala. No, evo, što o tome kažu stručnjaci Milan Kruhek i Zorislav Horvat u knizi "Krbavska biskupija u srednjem vijeku" (Zagreb 1988):

"Iznad Korenice, sjeverozapadno, na visokom kamenom brijezu što se okomito ruši prema Glibovitom polju i zaseoku Vrelu, dok je nešto lakši pristup ovom položaju s južne strane, nalaze se ostaci tvrdog grada Mrsinja. Položaj, ostaci arhitekture, veličina objekta, način gradnje, velika zidana cisterna kakve smo susreli na Komiću i Konjskom brdu, govore o starosti, vjerojatno još plemenske utvrde. Kasniji izvori više puta spominju ovaj tvrdi grad knezova Krbavskih uz koji je vezana na neki način i povijest krbavskih biskupa. Tu je vezu prvi načinio već Fras, koji nekako neodređeno pripominje (što Sladović uzima kao gotovu činjenicu) kako je ova utvrda "mogla biti mjestom prebivanja negdašnjih (ili nekih) biskupa biskupije krbavske. Za tu tvrdnju nije nam naveo razloge niti Fras, kao ni poslije njega Sladović koji to prihvata kao gotovu činjenicu.

Prema našem istraživanju ovoga položaja i ostataka grada Mrsinja, gotovo je nemoguće zamisliti na toj vrleti, na visini od 1097 m nekakvo prebivalište krbavskih biskupa,

biskupske dvore, katedralnu crkvu. Nikada nigdje nije zabilježeno da bi grad bio u posjedu krbavskih biskupa. Unutar obrambenih zidina nigdje nije moguće pronaći bilo kakvu pretpostavku o postojanju nekakvog sakralnog objekta. Već smo spomenuli mogućnost da su zaista biskupi krbavske biskupije mogli boraviti privremeno u ovom gradu, možda za nesigurnih vremena u vrijeme tatarske provale, no niti za to nemamo izravnih dokaza. Koliko je god prihvatljiva mogućnost boravka krbavskih biskupa na Mrsinj-gradu, za kraće ili duže razdoblje zbog bilo kakvih razloga, toliko je apsolutno neprihvatljiva teza o Mrsinj-gradu kao sjedištu krbavske biskupije, pa čak ni privremeno. Krbavski biskupi nisu svoje sjedište mogli premještati sami po svojoj želji, ili čak prema trenutnoj potrebi, bez papine dozvole i odluke.

Sjeverno i zapadno od Korenice i Mrsinj-grada, u nekoliko manjih kraških polja, stajala su također značajna srednjovjekovna naselja sa svojim utvrdašma i crkvama. Pored Vrhovinskog, Brezovačkog, Homoljačkog i Kozjanskog polja, značajnija su bila Trnovačko i Turjansko polje."

I nakon gornjeg teksta isti autori zaključuju:

"Položaj Mrsinj-grada zaista je takav da na tom mjestu nije bilo moguće urediti biskupsko središte. To je položaj romaničke utvrde, osovljene na strmoj litici, s jedino kako tako pristupačnim prilazom s južne strane. To je najviši položaj jednog takvog ranog utvrđenja u Krbavi i Lici. Unutar njegovih zaštitnih zidina koje su i danas dijelom sačuvane, nije zaista bilo mjesta za pristojno stanovanje krbavskog biskupa, a kamoli i za kaptol i kakvu katedralnu crkvu."

Iz navedenog je prikaza očito da je ovaj najsjeverniji dio Ličkog sredogorja u srednjem vijeku bio dobro naseljen, a ostaci brojnih gradina i crkava svjedoče i o dobrom imovnom stanju. Sve je to propalo dolaskom Turaka i po njima naseljenih žitelja s istoka, ali, eto, i oni koncem 20. stoljeća u ovim krajevima doživljavaju svoju ratnu epizodu.

(Nastavak u idućem broju)

Ponovo na Stapu i Stapini

ANTE JURAS, Šibenik

Ima taj naš Velebit neku magnetsku moć. Uvijek nas jednakom snagom privlači k sebi i teško je odoljeti iskušenju i ne posjetiti ga, bar nekoliko puta godišnje.

Unatoč ljetnom suncu i vrućini te znajući da su u ovo doba godine usponi s primorske strane rizični zbog zmija, topotnog udara i sunčanice, odlučili smo se ipak na ponovni posjet Stapu i Stapini.

Stari Rankov "Fićo" izdržao je do Ljubotića, mjesta odakle smo započeli naš uspon prema Stapu. To je malo planinsko selo smješteno u podnožju kamenitog Velebita, nadomak Kruščici na Jadranskoj magistrali.

Prvi dio našega puta bio je vrtoglav. Trebalo je svladati kamene litice, preskakati vrtače i škrape, provlačiti se kroz zakržljalu makiju i kleku, a sve po jasno vidljivim markama.

Sunce svom žestinom grije. Začudo, zmija nismo vidjeli, iako ovih otrovnica, najviše poskoka, ima koliko hoćeš. Velebit je poznat po zmijama i zmijolovu. Već prvih proljetnih dana zmijolovci započinju svoj čudnovat lov, a uhvaćene zmije prodaju stranim kupcima i našim farmaceutskim kućama.

Smiraj je došao drugim dijelom puta, koji je vodio kroz stoljetnu bukovu šumu i debelu hladovinu. Velebit je planina kontrasta: na početku oskudna vegetacija, ljuti krš, vrtiče i škape, pa plodne krške udoline i dubine, a sada šuma i zelene livade, doline i drage. Još malo pa čemo uživati i u carstvu visokih kamenih kukova.

Pravo osvježenje na putu našli smo u ugodno hladnoj vodi sa česme. Malo čudno, ali česme još nigdje na Velebitu nisam vido. Plastična je cijev uvučena u procjep stijene u kojoj se skuplja voda, a završava česmom. Originalno rješenje, zar ne?

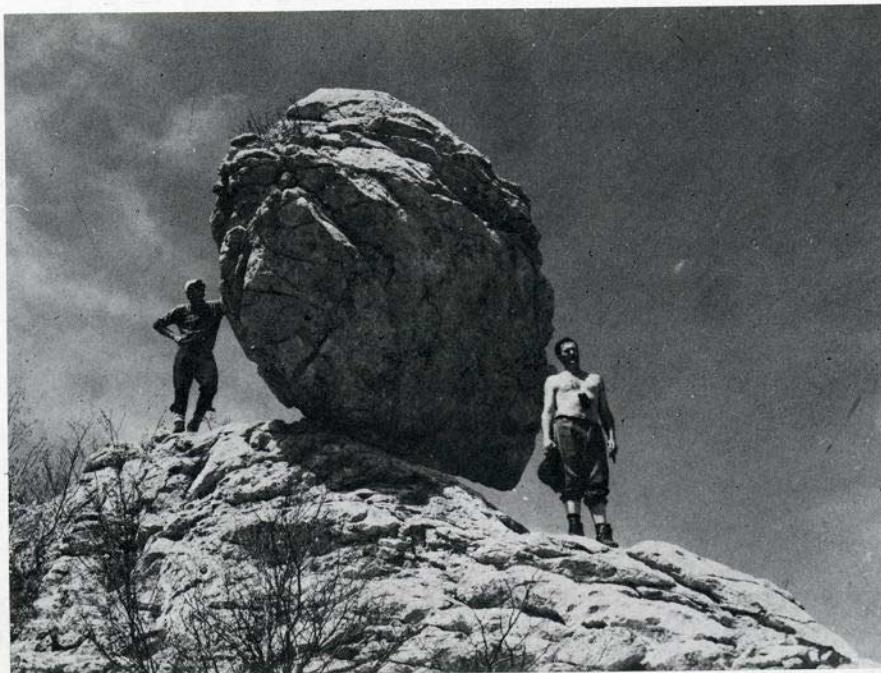
Za malo više od tri sata stigli smo na Stap (860 m). To je vrlo lijep ravan travnati dolac okružen slikovitim vapnenjačkim kukovima i liticama impozantnih oblika i veličina. Još se razabiru ostaci davno napuštenih ljetnih stočarskih stanova i prava je šteta što je velebitsko stočarstvo sada u zaostajanju.

U malom bukovom šumarku, nedaleko od izvora odlične pitke vode, smještena je Tatekova koliba. Vrijedne ruke toga popularnog zadarskog planinara i velikog zaljubljenika Velebita i Stapa, potpomognute najaktivnijim članovima PD "Paklenica", podigle su ovo sklonište. To je simpatična planinarska kućica s limenim krovom i skromnim namještajem, ali svakom planinaru draga i udobna. Da nema Tateka (Slavko Tomerlin) i njegove kolibe, ne bi ni nas danas bilo na Stapu, a niti bi ovaj čarobni kutak Velebita bio pristupačan planinarima i ostalim obožavateljima Velebita i njegove veličanstvene prirode.

Tatek (Slavko Tomerlin) i njegova koliba na Stapu

Foto: Dr. Željko Poljak

Čučavac nad Stapom, čudo statike

Foto: Dr. Željko Poljak

Koliba je dograđena i na noćenje može primiti dvadesetak osoba. Pored kolibe je putokaz koji nas upućuje na sve moguće pravce obilaska kukova, spilja i "kamenih galerija", a Tatek se potrudio da sve to uredno markira i učini nam pristupačnim. Hvala mu za sve učinjeno!

Nakon podužeg odmora i okrepe krenuli smo na obilazak obližnjih kukova. Pogled s njihovih vrhova nezaboravan je i seže sve do mora i otoka. Čučavac je posebno zaokupio našu pažnju. Ta velika stijena kruškolikog oblika "čuči" na strmoj kamenoj litici i dovoljno je, naizgled, dodirnuti je pa da se strmoglavi u dubinu. U predvečerje spokojsvo i mir ovlađaju Stapom. Stanovnici livade zavlaze se u travu, a ptičji se cvrkut sve manje čuje. Jedino je glasan krik negdje nad Debelim kukom i sve izraženije grickanje puhova.

S jutrom se rađaju novi doživljaji. Smjelo smo krenuli na Stapinu. Manje od sat hoda kroz šumsku hladovinu i pred nama se ispriječila golema Stolina, stjenovit kuk visok 1125 metara.

Pogled puca na sve strane: preko Velikog i Malog Rujna do Bojinca i Golića, na Debeli kuk i Široka vrata, do Paga i ostalih burom ogoljelih otoka. Doživljaj je to koji se riječima teško opisati može. Zato je naš fotoaparat zabilježio najvažnije.

I onda spust do kolibe na Stapu. Odmor i pričanje o Stolini, o smislu planinarenja, o zdravlju i ... Velebitu.

Na povratku za Ljubotić istim putem, iste slike, boje i miris.

Našli smo na svojevrstan velebitski raritet - mirila. Ona predstavljaju ostatak staroga obrednog običaja sahranjivanja mrtvih. Poznato je da stanovnici velebitskih sela svoje mrtve ne sahranjuju na planini, već ih nose niže, na groblja svojih stalnih ili većih naselja.

Nositelji kovčega s pokojnikom zastaju na kraći odmor na za to posebno označeno mjesto, nazvano mirila.

Mirilo je obilježeno kamenim pločama, te s početnim i završnim kamenom - uzglavnicom i podnožnicom. Razmak između ta dva kamena kazivao je dužinu ili miru (mjeru) pokojnika, pa otuda sigurno i naziv mirila.

Uzglavica je najzanimljiviji dio. Na njoj je obično uklesan križ te inicijali pokojnika i datum smrti.

Ima slučajeva da su na uzglavnici urezani i razni likovi, figure i linije, što ovisi o maštovitosti i vještini klesara, a dokaz je ilirske ili kršćanske simbolike.

Poznato je da su najbolje očuvana mirila na južnom Velebitu, upravo iznad Kruščice, na području kojim prolazimo. Od obitelji Matač u Ljubotiću saznali smo da su ovdašnja mirila stara preko sto godina, te da je ovaj običaj prestao. I danas se na ljubotičkom groblju ukapaju stanovnici deset okolnih velebitskih sela. Njihova mirila: Vukića na Rastovcima, Njegovana, Trošelja i drugih obitelji, ostaju nijemi svjedoci ne tako davnih običaja. Na putu od Bilog Sinokosa sačувano je najstarije mirilo, s uklesanom 1856. godinom.

I još jedna mala zanimljivost. Tatek je na ljubotičkom seoskom groblju sagradio grobnicu. Nad njom stoji od kamena isklesana Stapina i figure planinara u živopisnim bojama. Zaljubljenik u Stapu i Stapinu želi tako i vječno ostati u njihovoј blizini.

Završavajući svoj dvodnevni izlet ostajemo obogaćeni doživljajima i ljepotom planine. Vraćamo se kući s povoljnim komadićem Velebita u srcu.

Simonovića stapina nedaleko od Stapa

Foto: Dr. Ž. Poljak

U ovom broju Tomislav Jagačić

Prije četiri desetljeća, a tada sam se tek počeo baviti planinarskim pisanjem, pročitao sam u "Našim planinama" članak Tomislava Jagačića pod naslovom "Da se upoznamo" o tome kako se u malom provincijskom mjestu mogu privući mladi planinarstvu. Očarao me osebujnim stilom, svježinom i poletom kakvog dotad nije bilo u tom časopisu i, što da ne priznam - postao mi je nedostiznim uzorom. Poželio sam da i osobno upoznamoga toga Tomislava Jagačića, nastavnika iz osmogodišnje škole u Kutini, svega dvije godine starijeg od mene (rođen je 1924). Želja mi se ispunila, kako stoji u mojoj planinarskom dnevniku, tek 21. svibnja 1956. godine. Moj pokojni šef, akademik Branimir Gušić, trebao je toga dana na Jagačićev poziv održati u Kutini predavanje o Prokletijama i na moju molbu poveo me sa sobom. Dugo smo navečer poslije predavanja razgovarali s Jagačićem o planinama i planinarstvu. Danas Tomica živi kao umirovljenik u Varaždinu, gdje je i rođen, ali sam kaže da mu titula "umirovljenik" nikako ne pristaje, jer je još uvijek vrlo aktivan. Poznat je kao organizator planinarskih pohoda, kao jedan od najmarljivijih planinarskih predavača, a ja kao urednik mogu posvjedočiti da je i jedan od najustrajnijih suradnika našega časopisa, uostalom, ni ovaj broj nije bez njegovog priloga. Povod za ovaj razgovor je svestrana Jagačićeva planinarska djelatnost od punih četrdeset godina.

Tomica, kako si počeo?

Možda je početak bio neuspjelo pokušaj uspona na samoborski Oštarc, kada sam još polazio u niže razrede Franjevačke klasične gimnazije u Varaždinu. Bili smo na izletu u Samoboru. Moji su drugovi igrali na livadi nogomet, a ja, privučen stožastim vrhom Oštrega, potrčah prema vrhu, stalno se okrećući, u bojazni da se moje društvo ne okreće natrag za Samobor. Vratio sam se znojan, umoran, pobijeden...

Ili možda uzeti kao početak vruće želje za putovanjima, za upoznavanjem nepoznatog, moje "putešestvije" biciklom iz Varaždina na Trsat s prijateljem Josipom Koprekom 1940. godine. Nismo imali ni 16 godina. To se putovanje za mene skoro završilo tragično. U brzom spuštanju od Gornjeg Jelenja makadamskom cestom prema Grobničkom polju, slomio mi se bicikl. Prepolovio se! Krv se pomiješala s prašinom, ali ostao sam živ.

Iz tvoga planinarskog kartona vidi se da si se u planinarsku organizaciju uključio prije točno 40 godina i to u inozemstvu.

To je bilo u Nišu 1952., kada sam morao i pored svog domobranstva odslužiti puni đački rok. Svakog sam jutra u jesen 1951. na vojničkoj smotri promatrao Suvu planinu i njezin

vrh Trem (1808 m). Poslužila me sreća, popraćena planinarskim simpatijama potpukovnika Mila Boričića u niškom Domu JNA, zatim razumijevanje političkog komesara moje jedinice majora Dušana Špadijera (obojica Crnogorci) i ostalih oficira, planinara u niškom garnizonu. Uključio sam se u PD "Suva planina", pa sam čak nosio planinarsku štafetu preko Suve planine i njezinog vrha. O tome sam 1952. napisao i članak za časopis "Kroz planine", koji je neko vrijeme izdavao Planinarski savez Srbije.

Kako si se proveo kao planinar u našoj dičnoj Jugoslavenskoj narodnoj armiji?

Da! Stvarno je to moje vojničko planinarsko razdoblje po mnogočemu jako interesantno. I poučno! Ja sam ubrzo završio u vojničkom klubu. Tu sam upoznao Zvonimira Blažinu, poznatog planinara i alpinista iz Beograda. Možeš si misliti koje i kakve su bile teme naših razgovora. Pošteno sam ga izgrlio kada smo se poslije tridesetosam godina sastali kod Branka Cerovića na Durmitoru.

Svjesno sam bilježio adrese svih vojnika, a s posebnim zadovoljstvom od drugova Slovenaca iz Gorenjske i Albanaca s Kosova. Znao sam da mi neće zatvoriti vrata kada ih po izlasku iz armije posjetim kao planinar.

Jesi li se kada i koristio tim adresama?

Jesam, ali prije moram reći da je ovo prikupljanje adresa, kao i specijalnih karata, toliko potrebnih u planinarstvu, u jednom trenutku bilo jako sumnjivo. Moja je jedinica, naime, bila otrovana. Dva seljaka iz okolice Niša prodavali su crvenu papriku i, da bi je bilo više dodavali su stucanu ciglu i mljevene koštice od bresaka, sve to ovlažili nekim starim mašinskim uljem i nesvesno stvorili otrovni kemijski spoj. Takva je paprika najposlije stigla i do naše kuhinje. Većina mojih drugova završila je svoje vojnikovanje u bolnici. KOS i medicinska služba gadno su se namučili da bi poslije dva mjeseca ipak otkrili u čemu je stvar. Svi smo bili sumnjivi, saslušavani, a kako ne bi bio vojnik, intelektualac, koji uzima adrese, traži specijalke, a bio je prije i u "neprijateljskoj" vojsci.

Čuvaš li još taj adresar?

Nemam ga više. U policijskoj premetačini za Novu godinu 1975-76. ovaj adresar mojih drugova iz vojske bio je "otkrive" prvog reda. Na SUP-ovsku žalost to ipak nije bio popis emigranata i čanova neke ilegalne organizacije. Valjda je to bio razlog da me tadanji šef UDB-e, razočaran neuspjelim pretresom, u "informativnom razgovoru" nazove agentom CIA-e! Jasno, adresar mi nisu vratili.

Upoznao sam te kao nastavnika u Kutini. Zar kao planinar nisi poželio radno mjesto u nekom gorovitijem kraju nego što je Moslavina?

U ono vrijeme 1952. išlo se na mjesto dekretom. Prije odlaska u vojsku službovaо sam u Dugoj Resi na školi i u Oblasnom povjereništvu za prosvjetu i kulturu u Karlovcu. Dobio sam dekret za Kutinu. I prvo mi je bilo da osnujem planinarsko društvo. Dali smo mu ime jedne utvrde na Moslavačkoj gori - Jelen-grad!

Kako je lako oduševiti mlade za planine koristeći najprije osobno oduševljenje, zatim autoritet i suradnju ostalih kolega na školi! Gotovo su svi učenici bili u planinarskoj organizaciji. Markirali smo staze po Moslavačkoj gori, odlazili na izlete, održavali predavanja. Dolazili su nam predavači iz Zagreba: Pero Lučić-Roki, prof. Vladimir Blašković, dr. Branimir Gušić i drugi. Odlično sam suradivao s Planinarskim savezom.

Spomenuo si i pokojnog Peru Lučića Rokija koji mi je 1959. predao uredništvo našeg časopisa. Slušajući te kao predavača često mi se pričini da čujem njega.

Pero je bio odličan animator za planine i planinarstvo. On me oduševio kao predavač. Pero je spadao u one planinare koji su pomoću autorskih dijapozitiva u boji oduševljavalii

Desno: Jagačić u katunu Dobri do pod Durmitorom, svojom omiljenom planinom

za planine. Taj moj rad u Kutini zapazio je PSH i već 1955. dobivam u znak priznanja zlatnu značku PSJ. Malo prerano, zar ne? Ali mislim, da sam je poslije opravdao. Iz Kutine sam sudjelovao na Sletu PSJ na Prokletijama.

Kada si se, pun ideja i iskustava, vratio u rodni Varaždin, sigurno ti nije bilo teško uključiti se u rad planinarske organizacije. Sudim to i po tvojim brojnim člancima što ih objavljuješ gotovo svake godine u posljednja četiri desetljeća.

Jest. Kada sam u jesen 1956. došao na poziv Varaždinača u svoj Varaždin, odmah sam se uključio u rad upravnog odbora PD "Ravna gora".

Pokrenuo sam Sletove mlađih planinara Hrvatskog zagorja. Ideja je pala na plodno tlo. Sletovi se održavaju svake godine. Prvi je bio 1957. na Ivančici. Potaknuo sam održavanje "Tjedna planinarstva" u prosincu svake godine. I evo, već je održan 36. puta. Svakako ne mogu

mimoći izgradnju novog planinarskog doma na Ravnoj gori, na mjestu Filićevog doma spaljenog u ratu. Bio sam u to vrijeme potpredsjednik, a moj prijatelj Mirko Ivić predsjednik društva. Profesionalno sam radio u Narodnom sveučilištu, organizirao sam planinarska predavanja, projekciju planinarskih filmova. Moja kancelarija bila je, zapravo, kancelarija planinarskog društva. Naš tim je pojačao i Đuro Makšan kojeg sam "povukao" iz tvornice "Kalnik" u Narodno sveučilište.

Dao si dobar primjer kako pravi planinar može svoj profesionalni posao oploditi planinarstvom, tako da "obje strane" imaju od toga koristi. Molim te u tri rečenice o tvojoj predavačkoj djelatnosti.

Najprije na području varaždinske regije, a onda sam krenuo dalje. Teško će mi netko posve povjerovati da sam o planinarsko-turističkim temama govorio u svim većim mjestima Hrvatske, osim u Puli i u Dubrovniku. Zalazio sam i u BiH kao predavač: Sarajevo, Mostar, Doboј, Tuzla, Gračanica, Maglaj, Fojnica, Vogošća, Foča. U Sloveniju: Ljubljana, Tržič, Maribor, Novo Mesto, Ilirska Bistrica, Radovljica, Bohinjska Bistrica.

Izaberi planinarsku akciju koju si ti poveo, a smatraš je posebno vrijednom ili jedinstvenom!

To su "Karavane proljeća" 1967. Pisao sam o tome u "Našim planinama". Ova akcija je bila vezana za moj profesionalni rad u varaždinskom kazalištu. Predložio sam prosvjetnim radnicima da poslije kazališne predstave povedemo učenike na Ravnu goru i Trakošćan. U nekoliko proljetnih mjeseci proveo sam preko Ravne gore i planinarskog doma 12500 učenika osnovnih i srednjih škola. To nisu bili, da se razumijemo,

organizirani planinari, ali su zajedno sa svojim nastavnicima doživjeli planinarski dom i planinu. Možda su danas mnogi od njih i organizirani planinari. Moram ovdje naročito istaknuti angažiranost Mirka Ivića, predsjednika društva. Bez njegove požrtvovnosti ne bi ove "karavane" tako uspjеле. Zar se ne bi takva akcija mogla i ponoviti?

Zaljubio si se u Durmitor - uostalom, kao i ja - te si na njegove vrhove i u kanjon Tare poveo na stotine planinara, ponekog ljeta i po dva puna autobusa. Čime je tebe Durmitor osvojio?

Htio sam prije nego budu izgrađene planirane hidrocentrale na rijeci Tari još jednom doživjeti ovu kraljicu među rijekama. Zagledati se u njezine čiste, smaragdno zelene vode sa Ćurevcem (1625 m), prije nego njezin kanjon bude pretvoren u akumulacijsko jezero. Ali zašto da idem sam? Izradio sam program 10-dnevnog planinarsko-splavarskog putovanja u koje je bio uključen uspon na Durmitor, Komove, Maglić i splavarenje Tarom.

Od 1984. do 1990. organizirao sam pohode na Taru i Durmitor za 570 planinara. To je zaista lijep broj novih planinarskih prijatelja iz Slovenije i Hrvatske. Ovi durmitorski pohodi uspjeli su i zbog toga što sam kod uredništva "Naših planina" i "Planinskog vestnika" naišao na puno razumijevanje i podršku. Hoćemo li još kada na Taru i Durmitor? Moji prijatelji iz Žabljaka pišu mi: "Sačuvajmo naše prijateljstvo za bolja vremena"! I ja mislim tako.

Rat za slobodu Hrvatske ograničio nam je planinarsko djelovanje, a Durmitor će nam zasigurno još dugo biti nepristupačan. Možda ga nas dvojica nikad više nećemo ni vidjeti. Čime to sada nadoknađuješ, jer te znam kao čovjeka koji bi svisnuo bez neke korisne društvene djelatnosti?

Svojevremeno sam mnogo kontaktirao s našim Hrvatima u austrijskom dijelu Gradišća i s Hrvatima u Slovačkoj, pa sam ove prijateljske veze iskoristio za organizaciju humanitarnih akcija. Tako sam dopremio božićne poklone za naše ranjenike, iz Blajburga, zatim dva puta lijekove iz Austrije, a u dva navrata sam kamionom dovezao preko 10 tona hrane i odjevnih predmeta. Prilikom nedavnog gostovanja našega folklornog ansambla "Milica Pavlić-Kata" u hrvatskom selu Devinska Nova Ves kraj Bratislave, dovezli smo 300 kg živežnih namirnica.

I na kraju jedno možda malo intimnije pitanje. Upoznao si nebrojne planinare i stekao među njima mnoge prijatelje. Koju bi ličnost među njima po svojoj ocjeni posebno izdvojio?

Stvarno sam upoznao mnoge planinare. I svi su mi dragi. Ali, ako bih trebao istaknuti baš neko ime, onda bi to bili dr. Branimir Gušić, koji je krasno povezao znanost s planinarstvom, i Branislav Cerović kao najzaslužniji Durmitorac, sve tamo od 1932. godine. Ipak, dok živim, sačuvat ću u svom sjećanju pokojnu 36-godišnju planinarku I.T. koja je smrtno stradala na Kučkom komu u Crnoj Gori 1990. Plakao sam. Svi smo plakali...

Svoje predavanje o Prokletijama prije četrdeset godina završio je prof. Gušić riječima: "Ako ovako provodete život kao što sam ja, kada ostarite neće vam biti žao, jer ćete znati zašto ste živjeli". A kada smo se zauvijek s njime oprštili ispred mrtvačnice na Mirogoju, jedan profesor iz titogradskog fakulteta rekao je u oproštajnoj riječi: "Dragi moj profesore! Kada je na mom putu za Zagreb avion prelijetao Durmitor, zaželio sam da se na trenutak zaustavi i da mogu sići na durmitorske pašnjake kojima si toliko puta planinario i ubrati cvijeće za tvoj odar..."

Razgovor vodio prof.dr. Željko Poljak

S planinarima vinorodne Prlekije

Ormožki planinarski put

TOMISLAV JAGAČIĆ, Varaždin

ERNA MEŠKO I PD "MAKS MEŠKO"

Već je prošlo dvadesetak godina otkako se u turističkoj agenciji u Varaždinu, gdje sam tada radio, pojavila Erna Meško iz sela Lahonci u susjednoj slovenskoj općini Ormož. Došla je naručiti dva autobusa za prijevoz svojih mještana na jednodnevni izlet kroz Hrvatsko zagorje. Pozvala me da putujem s njima. Na tom putovanju sam zapravo počeo upoznavati, cijeniti i poštovati ovu plemenitu Slovenku.

Stigao sam ubrzo poslije ovog putovanja i u Lahonce, u njezin dom, u kojem živi sa svojim sinom Cirilom i njegovom obitelji. Često navraćam k njima.

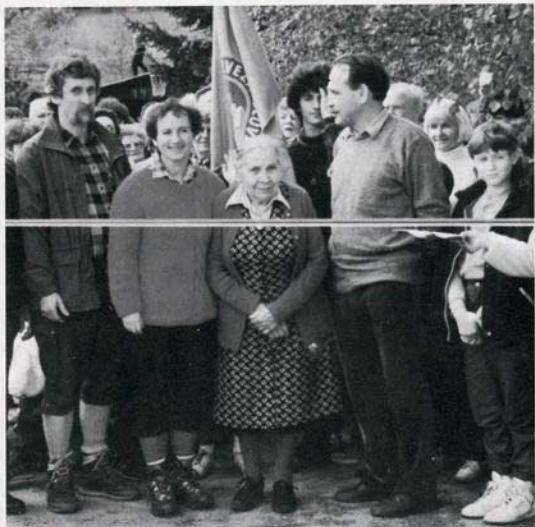
- Čiji je ovo cepin? - pitao sam Ernu, ugledavši u kutu jedne sobe, prilikom prvog posjeta, planinarski cepin sa značkama.

- A ovaj kamen, što on predstavlja? - pitao sam dalje.

- To je sjećanje na mojeg supruga Maksa, - odgovorila je Erna. Znadete, moj Makso je neobično volio planine. Sadašnje planinarsko društvo u Ormožu nosi njegovo ime: PD "Maks Meško". To je njegov cepin, a ovaj kamen ima oblik vrha Mangrta u Julijskim Alpama. Moj ga je suprug posebno volio, a kamen je s Mangrta donio moj sin Ciril, - objasnila mi je Erna.

I tu, pred svojevrsnim planinarskim oltarom, počeo sam doznavati sve o ovoj planinarskoj obitelji s kojom se družim već dvadesetak godina. Poslije posjete u Lahonce, gdje se nalazi Meškova kmetija i u njoj Ernin sin Ciril sa svojom marljivom suprugom Zinkom i četvero djece, te poslije razgovora s Ernom, vraćao sam se duhovno bogatiji, hrabriji za svoje poslove i obaveze. Ova skromna, razgovorljiva ženica, majka devetero djece, baka 22 unučeta, sada u 81. godini života, kao da mi je uvijek za put davala novo samopouzdanje i polet.

Erna Meško na otvorenju Ormožkog planinarskog puta

- Erna, vaš je život toliko bogat, ispunjen požrtvovnim radom, raznim doživljajima. Vi biste mogli toliko toga reći drugima, osobito mladima. Pišite o sebi! Opišite jednostavno svoj život. Vi znadete lijepo pisati. Zaključio sam to iz vaših napisu u "Planinskom vestniku" - tako sam više puta govorio i predlagao Erni.

Iskreno sam se obradovao kada mi je Erna poslije nekoliko godina pokazala plakat kojim Mohorjeva družba iz Celja najavljuje izlazak njezine knjige pod naslovom "Rada bi vam povedala". Bilo je to 1985. godine. Čitanje ove knjige pravo je duhovno i kulturno osvježenje. Ova Ernina knjiga tiskana je u 38000 primjeraka. Bila je, štono se kaže, razgrabiljena. Autorica je primila preko 600 pisama i razglednica na kojima joj Slovenci sa svih kontinenata šalju pozdrave i čestitke. Poklonila mi je jednu svoju knjigu i napisala posvetu.

NA BICIKLU OD ORMOŽA DO TRIGLAVA I NATRAG

Razumljivo da sam se rado odazvao pozivu na godišnju skupštinu PD "Maks Meško" u Ormožu. Društvo se tako zove po svom osnivaču, a predsjednik mu je sada njegov sin Cyril. Skupštini je prisustvovala i Maksova supruga Erna, Cirilova majka, toplo pozdravljena od svih sudionika.

Osjetio sam potrebu da ormožkim planinarima, uz čestitke za uspješan rad, naročito s mladima, još nešto kažem i predložim.

Prije odlaska u Ormož uzeo sam ponovno u ruke Erninu knjigu "Rada bi vam povedala" i pomno pročitao što je napisala o svojem Maksu. Doslovno sam ih pročitao što je Maks rekao o počecima svog planinarenja.

"Bil sam še pastirček, ko sam prvič v živiljenju videl napično steno iz kamna, to je zapadno steno Ravne gore. Z velikim hrepenjenjem sem gledal to svojo prvo navpičnico in v srcu se mi je vzbudila pregrešna želja: Ko bi bil tukaj doma, bi poskušel plezati čez njoj... Mik gore me je zajel. Hrepenjenje po gorah je ostalo vedno živo. Nobena gora se ne vidi iz naše doline."

Od pastirčeka iz sela Lahonci pa do prvog uspona na Velike pećine Ravne gore trebalo je Maksu čekati 35 godina. U 49. godini života je u stijeni Ravne gore "preplezal" svoj smjer i na vrhu uklesao natpis: "Lahonska pot". Prilikom uspona pomagao se zupcima od drlače i užetom za sjeno.

Ostao je i Maksov zapis kako se osječao sa svojim planincima Angelom, Mikanom i Lojzetom, kada su ispenjali Veliku pećinu i umorni sjeli kod križa na vrhu:

"Pri križu na vrhu smo dolgo obsedeli. Nekje v dolini je zvonilo poldne. Bil je krasen sončan dan. Rahel vetrič je hladil naša razgreta čela. Bili smo sjajne volje, da je tura uspela. Uživali smo, kot pred par tedni na Jalovcu. Neskončen mir je vladal nad svetom. Tiho smo sedeli, da ne bi smotili tega miru, te gorske ubranosti, trepetajuče v nežnih žarkih v ozračju, po belih skladih vapnenca pod nami in zelenih gozdovih v ozadju."

Ono, što je Makso radio kao planinar gotovo izgleda nevjerojatno. U njemu je tinjala želja da "prepleza" Sjevernu triglavsku stijenu i da se popne na vrh Triglava. Iz svoje rodne Prlekije vozio se biciklom do Aljaževog doma. Zamislite, vožnja na biciklu kroz čitavu Sloveniju! Od njezinih sjeveroistočnih do zapadnih granica. Ali ovaj put Makso nije uspio. Poslije deset sati napornog uspona, "ves zbit, razcapan, krvavećih prstov sestopil je

Panorama s Ormožkog planinarskog puta (selo Tomaž)

nekje pod Crnim grabnom". Umoran je bio toliko, da nije mogao dignuti ruke, da bi zagladio kosu. A još ga je čekala vožnja na biciklu od Aljaževog doma do Prlekije. Opet kroz cijelu Sloveniju!

Tek je Makso za 50-godišnjicu svog života, u društvu s poznatom planinarkom Minkom Mali (nedavno je umrla u 91. godini života, a Erna Meško joj je u Planinskom vestniku 7-8/91 napisala nekrolog) i vodičem Janezom Brojanom, s lakoćom osvojio Sjevernu triglavsku stijenu i tako ispunio želju svoje mladosti.

Makso je ostao vjeran Triglavu. Posjetio ga je 40 puta! Nažalost, poslije neke prometne nesreće 1967. morao je zamijeniti Triglav s Mangrtom. Do njegovog je sedla više puta stizao mopedom.

Makso se rodio 1903, a umro je 1969. Žao mi je što ga nisam poznavao, ali sam, oduševljen i uzbuden zbog svestrane Maksove planinarske djelatnosti, predložio ormožkim olaninarima da izrade pravi planinarski put, pomoću pravih klinova i sajli, na Velike pećine Ravne gore. To će onda biti "Maksova Lahonska pot" kojom će se slovenski i hrvatski planinari uspinjati na Ravnu goru prilazeći sa zapadne, slovenske strane. Zajedno ćemo tada, naglasio sam na njihovoj skupštini, organizirati povodom otvorenja na Ravnoj gori veliku planinarsku svečanost. Predložio sam da u planu godišnjih izleta uvijek bude i jedan izlet na Ravnu goru. Tako će svi članovi najljepše i najdivnije sačuvati uspomenu na Maksa Meška. Moj je prijedlog na skupštini bio prihvaćen s oduševljenjem.

PLANINARSKI PUT KROZ RASKOŠ VINOGRADA

Subota 11. svibnja 1991. ostat će u spomenici PD "Maks Meško" vidno zabilježena. Toga se dana okupilo u Lahoncima na Meškovoj kmetiji oko 300 planinara. I red je bio da se baš ovdje, kod Meškovog doma, koji je predstavljaо središte planinarstva u Prlekiji, organizira svečanost i da dr. Matjaž Kmec, član predsjedništva Republike Slovenije, prereže vrpcu kao simboličan znak otvaranja Ormožkog planinarskog puta (OPP).

KT broj 5 na Ormožkom planinarskom putu

boje i kada će se na obroncima Litmerka (prleški Triglav, 331 m), Huma (302 m), Koga (325 m) i drugih vinorodnih brežuljaka Prlekije izmjenjivati pjesma berača u vinogradima s klopotanjem klopoca. Kada bi slovenska Prlekija imala svoj grb, morao bi obavezno u njemu biti grozd i klopac.

Htio bih reći i predložiti još nešto. Obilazak Ormožkog planinarskog puta ne zahtijeva velik napor. To je zapravo lijepa planinarska šetnja za sve uzraste. U Ormožu postoji hotel "Jeruzalem", gdje se može na recepciji kupiti transverzalna knjižica. Žigovi i upisne knjige na 9 kontrolnih punktova nalaze se u kutijama koje su svima pristupačne, jer se nalaze na otvorenom.

Hodajući ovim putem pomislio sam da bi trebalo i PD "Maks Meško" iz Ormoža vezati za Zagorski planinarski put i njegov Savjet. Ormožanci su i geografski bliži nego planinari iz Rogačke Slatine, koji su uključeni u ZPP. Tim više, što je baš Ravna gora, naša zagorska planina, prva nakon privukla pažnju pastirčeka Maks Meška.

Ta, Ravna gora je Ormožancima najbliža planina!

Ova najnovija planinarska transverzala u Sloveniji vodi kroz šume, polja, livade i vinograde. Da, vinograde! Tko želi vidjeti i doživjeti raskoš lijepih vinograda neka pode trasom Ormožkog planinarskog puta. Za obilazak 9 kontrolnih točaka potrebno je oko 17 sati (bez duljeg zadržavanja kod kakve gostoljubive kleti).

Prošao sam s nekoliko varażdinskih planinara ovim planinarskim putem. Proći ću ga ponovno. U jesen, kad će se vinogradi i šume zadržavati u žuto zlatne

Planinski puti nad Kvarnerom

Posvećeno 25. godišnjici Riječke planinarske transverzale

BRANKO LONČAR, Rijeka

Kvarnerski zaljev polukružno nadvisuje planinski lanac koji započima s grebenom Učke kod Plomina na zapadu, nastavlja se primorsko-goranskim planinama na sjeveru te Senjskim bilom i sjevernim Velebitom na istoku. Otoči Kvarnera i Kvarnerića su brodovi, pa su tako za planinare zanimljivi najviši vrhovi na njima: Obzova (569 m) na Krku, Sis (429 m) na Cresu, Osorščica (588 m) na Lošinju i Kamenjak (408 m) na Rabu. Neke planinarske mete na ovom području poznate su velikom broju planinara Hrvatske, pa i šire. Tako je najviši vrh Učke (Vojak, 1400 m) bio mjesto osam memorijalnih okupljanja od 1983. do 1990. godine u organizaciji PD "Kamenjak" iz Rijeke, na kojima su redovno sudjelovala brojna planinarska društva, svaki put s više tisuća sudionika. Kada planina nije bila zastrta oblacima, posjetiocu su doživjeli nezaboravne vidike: podno njih u plavetnili mora kupali su se kvarnerski otoci, na sjeveru pogled je raspoznavao Grintavec, Kočnu, Stol i Triglav u Alpama, na istoku sve veće goranske i primorske vrhove, kao i one na sjevernom Velebitu. Preko istarskog poluotoka video se čak i venecijanski zaljev pa i istočni Dolomiti. Oko 4000 planinara sudjelovalo je od 4. do 6. srpnja 1974. godine na velikom zemaljskom sletu na Platku povodom 100-godišnjice hrvatskog planinarstva. Gotovo svi sudionici popeli su se tom prilikom na obližnji Snježnik (1506 m) pod čijim se samim vrhom u stijenama poput orlova gnijezda zrcalio upravo obnovljeni planinarski dom, a lijepo sunčano vrijeme otvaralo prije opisane vidike, osim što ih je Učka zatvorila prema zapadu. Taj višednevni planinarski logor na Platku mnogima je omogućio cjelodnevni izlet na Risnjak (1528 m) ili na Obruč (1376 m). Risnjak je bio meta više stotina planinara i 1. listopada 1988. godine kada je proslavljeno otvaranje obnovljenog planinarskog doma, a mnogi planinari-skijaši upoznali su Zimsko-sportski rekreacijski centar Platak zimi kada su s vrha Radeševa (1363 m), s kojeg se spuštaju skijaške staze, također uživali u prekrasnim vidicima na dobrano zasnitežene okolne planine a prema moru na već zazelenjeno priobalje.

Širim planinarskim slojevima, naročito onima s kraćim planinarskim stažom, nedostaju, međutim, informacije o velikim planinarskim mogućnostima što ih pruža ovo područje. Iako te planine nisu visoko-gorskog ni alpskog karaktera, ovo je sredogorje razmješteno po raznim visinskim zonama razvedenoga krasa s ogoljenim visovima, s kojih pucaju vidici na sve strane, posebno na Kvarner, ali i s bujnim raslinjem i šumama, što omogućuje planinarenje kroz cijelu godinu i svim dobnim skupinama. Kada su, naime, u zimskim mjesecima dani kratki i viši vrhovi pod debelim snježnim pokrivačem, oni koji se ne bave planinarskim skijanjem opredjeljuju se za niže vrhove ispod snježne granice. U proljeće, kada snijeg najprije nestaje na južnim padinama primorskih planina, mogući su s tih strana usponi i na više vrhove. Kada pak u ljetu sunce pripeče i na nižim zonama zavlada nesnosna vrućina, prava su blagodat za planinarenje područja iznad 1000 metara i udaljenija od mora. Bez namjere da učinimo potpunu inventuru vrhova - jer njihov je broj zaista jako velik - navodimo samo najzanimljivija izletišta.

Pogled na Snežnik sa Snježnika

Foto: B.Lončar

NAJNIŽA VISINSKA ZONA (ugodna za planinarenje zimi). To su visovi do 700 m i niži, na brdima koja se nalaze najbliže moru: Opatijski Orljak (706 m), Pečnik (614 m), Knezgrad (630 m) i Straževni (691 m) na istočnoj strani grebena Učke; Kopnica (547 m), Luban (499 m), Sv. Katarina (430 m), Sv. Mihovil (400 m), Draški Rebar (360 m) i Solin (240 m) nad područjem grada Rijeke, te Mačkov vrh (504 m) u Kastavskoj šumi, Židovje (660 m), Pliševica (720 m), Kavrani breg (736 m), Krasičarski Svib (613 m) te Kičer-Drenovi-Suhi vrh (547 m) u predgradu Rijeke; nad Crikveničko-Novaljskom rivijerom za zimsko planinarenje zanimljivi su Gradišće (289 m), Sopalj (Sv. Kuzman, 321 m), Kavran stijena (Obla 335 m), Drenin (381 m), Sv. Juraj (255 m) i Gradina Ledenice (379 m); oko grada Senja u zimi, među ostalim, dolaze u obzir Glavačica (595 m), Glavica (586 m) i Greben (693 m) kod Klarićevca, Sijaset (planinarska kuća), Planinkovac (384 m) i visovi koji gotovo okružuju sam grad Senj (304 m, 349 m i na Trbušnjaku 259 m odnosno 360 m).

SREDNJA VISINSKA ZONA prikladna je za planinarenje u proljeće, s usponom po južnim primorskim padinama, gdje snježni pokrivač ranije nestaje, te u poznoj jeseni kada su dani kraći. Uz uvodno navedene vrhove na kvarnerskim otocima, to su na Učki Sisol (834 m), Kremenjak (820 m), Šestil (839 m), Grnjac (854 m), kružni put oko najviših vrhova Vojaka (1400 m) i Suhog (1321 m), s polaskom i povratkom na Poklon gdje se nalazi planinarska kuća. Na sjevernom grebenu Učke nalazi se Brložnik (1095 m), Ošalj vrh (1176 m), V. i M. Planik (1279; 1259 m), Korita i Brajkov vrh (1092 m), Županji vrh (1141 m), Vodička griža (1144 m), Šija (1234 m), Lepi (963 m), Zvoncev vrh (975 m) i Crni vrh (1031 m) nad planinarskim domom "Lisina" (644 m). U Ćićariji je munjski Orljak (1106 m), Žabnik (1024 m) i Žbevnica (1014 m). U širokoj okolini Rijeke, odnosno u graničnom području Primorja s Gorskim kotarom, nalaze se brojna izletišta i vrhovi prikladni za planinarske pohode u proljetnoj i jesenjoj sezoni:

izvor Rječine i stjenoviti vrh Kičej (606 m) nad njime, vrhovi Pliš i Grmad (932 i 939 m) kod Klane, uspon kroz usku klisurastu Mudnu dol stazom što su je osigurali klinovima, sajlama i željeznim ljestvama riječki seniori u području tzv. Grobničkih Alpi. Tada su tu zanimljivi vrhovi Vidaj (1184 m), Dnić (1190 m), Čunina glava (1157 m) nad planinarskim domom Hahlić, ali i viši vrhovi kao Osoje (1338 m), Fratar (1353 m) i Suhi vrh (1280 m); na istok od ovog područja nižu se visovi Nebesa (1131 m), Kuk (1089 m), Hus (993 m) Vela Peša (921 m) Krušvica (944 m), Jazvina (952 m), Sredelj (994 m), Bogdin (1036 m), Treska (1234 m), Mlični vrh (1234 m), V. i M. Pliš (1142 m; 959 m), niže je Kamenjak (838 m) i dalje prema istoku su Hrasten (816 m), Lakovica ili Lukovišće (656 m), Ljubibelj (705 m), Tuhabočić (1106 m), Jelenić (1106 m), Meč (756 m), Zvirjak (985 m), Kobiljak (1115 m), Kanclerova glavica (1120 m), Medviđak (1026 m), V. Tič (923 m) i Zebar (879 m); u zaledu Crikvenice nalaze se Zagradski vrh (1187 m), Treskavac (1081 m), planinarska kuća Kurin, Sitovnik (1048 m), Rujnik (1042 m), Ričić bilo (1286 m), Zapadak (1283 m) i Kolovratske stijene (1099 m); planinski kulisu Senja, pogodnu za proljetno i jesenje planinarenje, čini Veljun (889 m) s Orlovskom glavom, zatim Kurozeb (1019 m) i Prolog (1066 m), a na sjevernom Velebitu Markov vrh (1385 m), silaz od Siče (1421 m) do Ažić Lokve na Jadranskoj magistrali, a preko Borovog vrha (1080 m). Zanimljivo je transverziranje putem koji su po južnim padinama Velebita markirali senjski planinari a koji ide od Siče (ili od planinarske kuće pod Vučjakom) preko Pandorina plana, Babrovače, Budima i V. Brisnice do Modrića na Jadranskoj magistrali.

NAJVISA ZONA pogodna je za planinarenje ljeti, kada su na nižim primorskim planinama nesnosne vrućine. Iako mnogima od ovih vrhova prolaze planinarske transverzale o kojima će još biti riječi, ovdje te vrhove radi cijelovitnosti teme navodim. Na Učki su to njeni najviši vrhovi Vojak (1400 m), Suhi vrh (1321 m) i Planik (1279 m), te s ishodištem iz planinarskog doma "Lisina" Šija (1234 m) i Vodička griža (1144 m); nad Grobničkim poljem 2-3 sata hoda nalaze se planinarski domovi na Hahliću i Platku (1120 m). Od Hahlića vodi markirani put uz već spomenute Osoje, Fratar, Suhi vrh i druge na Obruč (1376 m) kao i na najgled neprohodno Pakleno i istoimene visove (1305, 1340 i 1331 m) koje je i širem krugu posjetilaca otvorila Hahlička "H" transverzala. Platak je pristupačno izletište do kojeg vodi asfaltirana cesta, a ujedno je i ishodište za brojne planinarske pohode. Tako su mu najbliži uvodno spomenuti Snježnik i Risnjak, te malo dalje Obruč. U tom okviru ili malo šire leži Jasenovica (1337 m), Primorski Klek (1200 m), Crni vrh (1349 m), Lazačka glavica (1426 m), Meduvrhi (1463 m), Gušlica (prevoj 1450 m) i dalje prema sjeveru Planina (1428 m), Jelenc (1443 m), Medvejci (1436 m), Grleš (1331 m) te sjeverno od

Kameni tornjevi u Vranjskoj dragi pod Učkom

Foto: B.Lončar

šumske ceste prema Gumancu Bela Škaja (1381 m), Sušica (1410 m) i ponikva Ceclje. Južno pak od ove ceste su Trstenik (1240 m) i Štulac (1057 m). Na području Risnjaka su, uz najviši vrh (1528 m), lijepi Južni Mali Risnjak (1448 m) i Risnjačke Bijele stijene (1205 m), te veće planinske udoline Lividraga (915 m), Lazac (1060 m) i Šegine (940 m) u silazu prema Gerovu te Lesku (707 m) prema Crnom Lugu.

Opisujući planinarsko područje Kvarnera obuhvatom Snježnika, Risnjaka i još nekih vrhova prekoračili smo geografsku granicu Primorja, a učinit ćemo to i u nastavku, bez namjere da Hrvatskom primorju pripisemo i prirodne ljepote Gorskih kotara. Želimo samo istaknuti da je njihova blizina dar prirode koji tek treba obostrano iskoristiti. Tu je još niz lijepih vrhova: Viševica (1428 m), Bitoraj (1385 m), Čelimbaša (1085 m), Maj vrh (1269 m), Bjelolasica (1533 m), Samarske i Bijele stijene (1335 m), ogulinski Klek (1182 m), a za turizam postoje i druge mogućnosti, kao posjet Kamačniku, Zelenom Viru, Vražjem prolazu, izvorima Čabranke, Kupe i Kupice pa čak i laki planinski pohodi kao što su na Petehovac i Drgomalj (1098 i 1051 m) kod Delnice, Orlovu stijenu, Okrugljak (886 m) i Špičasti vrh (701 m) kod Brod Moravica, s lijepim pogledom na rijeku Kupu, zatim ugodnu Javorovu kosu, zanimljiv ponor Kosnicu i impresivne Kicljeve jame na području Ravne Gore odnosno podno Skradskog vrha (1044 m). Iz kvarnerskih priobalnih mjeseta dostupni su uz vlastitu organizaciju prevoza u toku jednodnevног izleta vrhovi Velebita od Vučjaka i Zavižana do najvišeg vrha srednjeg Velebita, Šatorine (1624 m), ali više o Velebitu nećemo jer je zaista iscrpljeno opisan u literaturi.

Izletišta i vrhovi što se nalaze na nižim planinskim zonama najčešće su meta lokalnih planinara, ali mogu biti zanimljivi i drugima koji se ovđe zateknuti više dana. Vrhovi u najvišoj zoni najčešće su i kontrolne točke brojnih transverzala kao što su "Po planinama Hrvatske", "Goranski planinarski put", "Kapelski planinarski put", "Mrkopaljski planinarski put", "Ravnogorski planinarski put", "Put prijateljstva" (Snežnik-Snježnik), "Planinarski put oko Riječkih baklji", već spomenuti "Planinarski putevi Hahlića kroz Pakleno do Nebesa" te "Riječka planinarska transverzala".

U transverzalnim dnevnicima u koje se utiskuju žigovi s kontrolnih točaka, a koji se dobivaju kod organizatora dotične transverzale, nalaze se i potreboni opisi puteva i vrhova. Isto tako sve nužne obavijesti o najvažnijim planinarskim lokalitetima i putevima za područje koje ovaj napis tretira nalaze

se i u Poljakovom vodiču "Planine Hrvatske" i zato se ovdje ne ponavljaju već postojeći podaci. Namjera nam je bila samo da prikazom ovdašnjeg planinarskog područja upozorimo na njegovo pravo bogatstvo i da povodom 25. godišnjice uspostave Riječke planinarske transverzale, koja prolazi najljepšim mjestima kvarnerskog planinskog okruženja, potaknemo planinarsku javnost da transverzalu sistematski obilazi. Za trud ćete biti nagrađeni raznim prirodnim ljepotama, a nadasve nezaboravnim vidicima s vrhova Učke, Obruča, Snježnika, Risnjaka, Tuhobića, Medvidaka, Viševice i Zagradskog vrha. S predzadnje kontrolne točke, Grizana u Vinodolu, ugledat ćete ne samo svoj nedaleki cilj na morskoj crikveničkoj obali, nego će vas na vidikovcu dočekati "Primorka s brentom na ledima", skladno uklopljen spomenik, na kojem su utisnuti stihovi N. Crnića:

*Minula su leta, ono teško vrime
Kad su naše žene, sestrice i strine
Na plečih nosile brente pune vode
A va srcu svome viziju slobode ...*

Žumberkom od Japetića do slapa Brisala

Dr. BERISLAV BANEK, Zagreb

Kasnoga, lijepog subotnjeg popodneva, krajem travnja kad je valjda slučajno zavladala prava ljetna vrućina, drndamo se ZET-ovim autobusom prema zapadnoj stanicu u Malom Lipovcu, a potom svima dobro poznatim putem preko Velikih vrata izlazimo na livade pred domom na Japetiću. Sunce već zacrvjenjeno prodire kroz drveće, a jedan stari autobus s oznakom Crvenog križa potiho prolazi u pravcu doma. Sakupili smo se u lijepom broju (sedmorica), da bismo ujutro, nakon noćenja u planinarskom domu, obišli dionicu Jaskanskog planinarskog puta koja prolazi Žumberkom. Noć smo prespavali slabo, jer je "Krčma kod Ruže" (tako piše na tabli ispred planinarskog doma na Žitnici, jer se navodno na toj općini nije drugačije ovaj objekt mogao registrirati), bila prebukirana studentima, zapravo veselom družinom kojoj nije bili do odmora. Cijelu noć su pokušavali ugodići svoje glasove i kad su konačno pred jutro uspjeli, onda ih shrva umor. Njihov počinak označi naš uranak.

Šest je sati, jedan sat ranije od predviđenog, a već su naprtnjače spremne za put. Slijedi zajutrak uz kavu ili mirisni čaj od planinskog bilja, oproštaj i pozdrav od ljubazne i uvijek nasmijane gospode Ruže, i silazak sjevernom livadom Žitnice. Studente ostavljamo s njihovim nastavnikom koji ih je poveo na izlet u planinu. Povjerujmo da ju je netko od njih prilikom boravka i zavolio. Brišući jutarnju rosu ulazimo u šumu.

Prvi cilj je selo Grabarak. Do njega stižemo šumskim stazama uz koje rastu brojni dugi i šiljasti listovi perunika. Kako su izbili iz zemlje tako su poput mačeta probili staro jesensko lišće. Sada ih to lišće ovija poput prstena. Jedna kukavica negdje sakrivena

glasno kuka na jutarnjem suncu. Tijekom puta čut ćemo ih još nekoliko. Izazvala je opći smijeh zbog primjedbe da joj glas potuno odgovara onoj ptici što se javlja sa zidnog sata.

Pred Grabarkom ispriječila se debela stara lipa široke krošnje. Uokolo stoje kućice, ali lijepo očuvane. Mir i tišinu prekida samo cvrkut ptica s okolnih rascvjetalih voćaka. Odsutnost ljud-

Velika lipa u Grabarku
Foto: Dr.B.Banek

Stara žumberačka kuća pod Zečakom

Foto: Dr. B.Banek

skog stvora pretvara uredne okućnice u selo iz bajke. Iza sela su pašnjaci s brojnim lovačkim čekama. Livade su posijane cvjetovima žutog maslačka. Na drugom briježu u daljini se nazire crkvica u selu Dragonošu. Izorana zemlja crna je kao ugljen.

Podalje u šumarku opažamo nekoliko križeva. Radoznaš prilazimo, nagađajući nije li to križni put. Iznadenje, jer je to ipak groblje, vjerojatno negdašnjih žitelja obližnjeg sela. Oprostivši se s pijetetom od ovog mjesta, nastavljamo putem koji vodi livadama. Postepeno se one suzuju i uvode nas u šumu, gdje strmim stazama silazimo u dolinu potoka Reke. Pri silasku se na jednom mjestu otvara širok vidik prema gorskim šumama što se visoko uzdižu i zatvaraju usku dolinu. Uz potok se nazire zdanje Višoševičeva mlinu. Put nas prevodi preko šumske ceste i potoka i odmah se oštrim serpentinama penje uzbrdo. Tlo je tvrdo, s malo zemlje i pokriveno raznolikom niskom vegetacijom - sitno cvijeće i bršljan. Uokolo raste bukva, niski hrast i poneki bor. Najednom sve ovo prekida udaljeno štekstanje teških strojnica iz pravca Kupe. Potištenost nas obuzima i nestaje sva ona radost što smo je dijelili s komadićem prirode. Kome je moj narod skrivio da mu je namijenjena tolika patnja? Zar je tome kriva dobra duša hrvatskog naroda ili njegova politička popustljivost koja se protegla kroz stoljeća? Vjerojatno smo previše vjerovali čovjeku.

Dugo idemo penjući se grebenom, a po izlasku na pašnjake začas stižemo do napuštenih kuća podno Zečaka. Nekoliko ostataka kamenih temelja i jedna prekrasna drvena katnica stoje na otvorenoj planinskoj tratinici. U blizini je i čvrsta zidana katnica skrivena u sjeni visokih smreka. Južno se naziru brojne livade s ponekom kržljavom rascvjetalom voćkom. U daljini tek se vidi hrbat Samoborskog gorja koji završava "balkonom" na kojem je dom na Japetiću.

Prolazimo livadom prekrivenom beskrajnim mnoštvom žutog maslačka. Odmor je uz kuću u kojoj je trebao biti kontrolni žig, ali njega, po starom "dobrom" običaju, nema dve godine. Nalazimo troje starijih ljudi. Dok razgovaramo s domaćinom, dvije bake gule krumpir. Zamolim vode. Dobivam je, ali i doznam da je mora nositi skoro petstotina metara s izvora. Ponekad im prazne posude napune planinari. Nažalost, u oskudici vremena mi to nismo mogli. Poslije pola sata napuštamo mjesto i skrećemo prema šumi. Desetak minuta poslije razilazimo se kao rakova djeca tražeći markaciju. Vraćamo se tristotinjak metara, dok nas neki ženski glas ne zovnu s obližnjeg brda: "Planinari hodajte desno!"

Tek tada vidjesmo razlog našeg skretanja i lutanja: velika šumska sječa počistila je svako veće drvo, a s njima i markacije, pa nas je jača šumska staza odvela pogrešno. Inače,

tijekom cijelog puta imali smo mnogo neprilika s markacijama, osobito na raskrižjima ili nepredvidljivim skretanjima.

Poslije prolaska kroz nekoliko voćnjaka idemo kolskim putem i njime bismo produžili u obližnji zaselak da nas nije presreo neki gluhonjem starac što je na obližnjoj livadi passao kravu. Mašući i lamatajući rukama skrenuo nas je preko ograde niz livade, otpratio dio puta i pokazao kao orijentir crkvicu u Pećnom. Dalje nije bilo teško ići, jer nam markacija nije više bila toliko važna. U znak pažnje i zahvale starcu nismo imali za ponuditi ništa osim kutije cigareta, a kako mu se valjda i to učinilo previše, uzeo je tek dvije, stavio ih u džep, a ostatak na silu vratio. Ostavio nas je i dugo brižno pratnio pogledom s uzvisine, dok se nismo izgubili u šumici.

Spuštajući se naziremo prve kuće, a naš dolazak najavljuje zvonkim lavežom jedan pas. Iz neke staje nakratko se pokazala radoznala, ali i nepovjerljiva glava jedne žene. Konačno dolazimo do napuštene škole u Pećnom. Žuta je čvrsta zgrada ostavljena razlupanih prozora za neke druge naraštaje kad će se u ovom kraju ponovno zaoriti žamor djece s okolnih brežuljaka. Sada samo стоји na tratinu kao spomenik prošlosti kada je ovdje sve vrvilo ljudima. Odmor nalazimo kod obližnje drvene barake u hladovini velikih smreka. Iznenadenje je da u ovaj nedjeljni dan u njoj radi trgovina. Kraj nje nekoliko mještana krati vrijeme uz pivo. U dućanu doznajemo da on zapravo radi samo nedjeljom, kad dolazi vlasnik iz Jastrebarskog, a otvara ga bez neke velike materijalne dobiti. Neki starac nudi trgovcu propale YU-dinare. Nevjerojatno, ali dosad nije saznao da su povučeni i zamijenjeni. Pomalo je ljut, jer ne zna čime će platiti, ali robu ipak dobiva na vjeru. Razgovor i odmor nije se za nas odužio, jer nas vrijeme otjera zbog loše autobusne veze u povratku.

Kratak šumski put uz kamene zidove, očito nekad velike kuće, dovodi nas na livade gdje između kržljavih cvatućih voćaka dolazimo u Staničiće. Dugačak niz visokih smreka skriva seoske kuće. Uz smreke vodi cesta. Ona je od pašnjaka ogradena drvenim pletenim plotom. Uz plot stoji više kitnjastih stogova sijena. Prolazimo uz dvorišta, a iz jednog stiže poziv da se odmorimo, što, naravno, s radošću prihvaćamo. Ubrzo donose i gusto crno vino osebujna okusa. Poznanstvo se sklapa i nevezani razgovor dovodi do

nekih zajedničkih poznanstava u Zagrebu. Mladi su to ljudi, koji dolaze na rodnu grudu povremeno vikendom. Ovdje su ostali samo stariji, a kako godine idu, sve im teže pada rad na zemlji. U istom dvorištu još uvijek ponosno stoji stara hiža šopom pokrita. Uokolo više gospodarskih zgrada i staja, pretežno drvene grude. Uz domaćina je roštilj još topao. Pozi-

Zečak s livada pod Grabarkom
Foto: Dr. B.Banek

Dolina potoka Reke

Foto: Dr. B.Banek

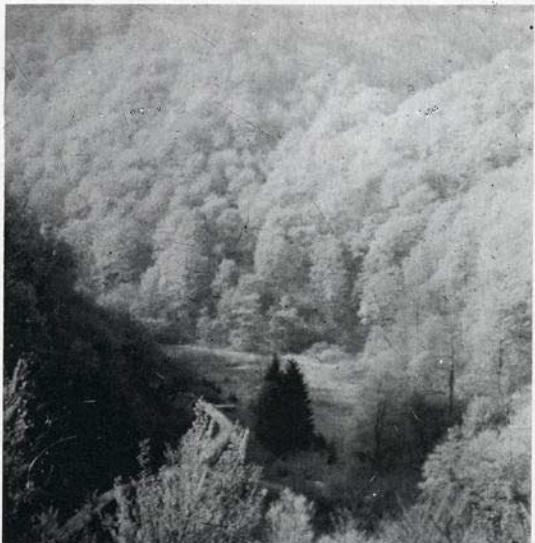
vaju nas, naći će se mesa i za nas. Ipak, ovaj poziv, koliko god bio drag, odlažemo za neki budući susret. Odlazimo. Sunce i dalje prži, u daljini se vide obrisi vrha Sv. Gere, a okolni pejzaž se doimlje svojim oštrim konturama i velikim kontrastima kao djelo velikog slikara. Zemlja je djelomično izorana, crvenkaste boje. Iz nje niču prve vlati žitarica. Izmjenjuju se voćnjaci. Zanimljivo je da su na cijelom putu voćke male, kržljave i pokrivenе srebrnkastim lišajem, a obilno cvatu. Lijepo bi bilo doći u jesen vidjeti koliko su rodne. Sve to ostajeiza nas.

Polako ulazimo u šumu i silazimo do potoka. Desetak metara uzvodno su ostaci kamene građevine, vjerovatno mlinu. Silaskom do potoka staza naprsto nestaje, a nizvodno se otvara uzak kanjon kojim voda teče preko brojnih kaskada, dijelom stvarajući prekrasna minijaturna zrcalna jezerca. Potok se slijeva preko širokih kamenih stijena, obraslih mahovinom, krivudajući kanjonom, ograđen kamenim liticama ili strmom bukovom šumom. Idemo bez puta kroz gudure, preskačući mnoštvo oborenih stabala, oborenih rukom prirode. Ponegdje naziremo jedva vidljivu planinarsku marku, neke su na oborenim stablima i sve to je utonulo u mir i tišinu. Rijetko se gdje može doživjeti snaga i divljina prirode kao tu. Kao da ljudska noga nikad nije ovuda kročila.

Ostavljamo potok, penjemo se strmom stazom, a onda naglo spuštamo, kližući se po lišču. Tridesetak metara niže šuma se otvara prema slapu Brisalu, čiji se buk čuje i ranije. On se ruši dvadesetak metara i razbija o kamenu gromadu, a zatim smiruje tvoreći malo jezerce. Slap i jezerce zatvaraju poput amfiteatra okomite kamene stijene. Sve se to nizvodno otvara u uzak kanjon kojim se potočić udaljava žuboreći. Uz obalu sjedi obitelj. Dijete im se igra na kamenju, a njegove mokre cipele suše na sunčevu svjetlu. Dolaze ovamo godinama, prosjede uz ovo prekrasno mjesto, pa se vrate autom kući.

Do makadamske šumske ceste potrebno je manje od deset minuta. Kod ceste se naš potok Slapnica spaja s potokom Drenovcem prerastajući u omanju rječicu. Nizvodno kanonom potok prati šumska krivudava cesta. Poneki ribič ovdje uporno bacu udicu. Pojavljuje se sve više vikendica, prolazimo pored kamenoloma i stizemo u Medven Dragu, malo mjesto alpskog izgleda, smješteno na utoku našeg potoka u Kupčinu. Čekajući autobus za Zagreb, odmaramo se na travnjaku ispred starinske kurije još uvijek čvrstih zidova. Debela, velika hrastova vrata priječe pristup u dvorište i gospodarskim zgradama. Kroz njih se može ući i danas samo fijakerom.

Ulazeći u autobus oprاشtamo se od Medven Drage i prekrasnog Žumberačkog gorja. Do Zagreba stizemo preko Krašića i Jastrebarskog u blagu proljetnu večer.

Svjetsko priznanje hrvatskom športskom penjanju

IVICA PILJIĆ, Split

U Münchenu je od 24. do 26. siječnja 1992. godine održan sastanak CEC UIAA na kojem je Hrvatska, odnosno sportsko-penjačka komisija Hrvatskog planinarskog Saveza postala novim članom CEC UIAA (Športsko-penjačka komisija Međunarodne planinarske unije). Ovom kratkom vijesti zaključen je polugodišnji rad na punom priznanju Hrvatske unutar UIAA. Sastanak u Münchenu trebao je biti samo rutinskog karaktera radi prijema u najvažniju komisiju UIAA, a UIAA je još u rujnu 1991. godine priznala HPS. Ali nije bilo tako.

Na sastanku CEC UIAA bili su predstavnici Austrije, Belgije, Češko-Slovačke, Francuske, Hrvatske, Italije, Njemačke, Velike Britanije, Nizozemske, Poljske, Španjolske, Švicarske i Amerike, a ispred UIAA njezin glavni advokat Filip Mayor.

Na trodnevnom sastanku razgovaralo se o vrlo bitnim stvarima za daljnji razvoj sportskog penjanja u svijetu i donijet je niz vrlo važnih odluka. Za "Hrvatski planinar" opisat će samo onaj za nas najvažniji dio sastanka kada smo izborili pravo glasa u komisiji, koja radi brojnosti novih članova postaje glavni odbor ili glavno upravljačko tijelo svjetskog športskog penjanja.

Dočekala nas je velika kongresna sala DAV-a (Njemačkog planinarskog saveza) u Münchenu i stol s natpisima zemalja članica. Njemački domaćin me počastio od samog početka jer je na mojoj tabli pisalo Vice-President CEC UIAA Ivica Piljić CROATIA. Tako su naši njemački prijatelji od samog početka prznali ono za što sam se na sastanku u toku tri dana teškom mukom izborio.

O pravima glasovanja i novim članovima u CEC-u razvila se oštra diskusija u kojoj je na veliko iznenadenje izuzetno negativnu ulogu prema tadašnjem SIHSPESU (Slovenskom i Hrvatskom športsko-penjačkom savezu) odigrao predsjednik CEC Ivor Delafield, ujedno i delegat Velike Britanije. On je od samog početka insistirao na legitimnosti glasa koji sam ja dobio ispred Jugoslavije, a taj je glas službeno potvrđio UIAA Council. Dok moj glas ne bude potvrđen kao hrvatski od UIAA Councila, ja ispred Hrvatske ne mogu glasovati, tvrdio je gospodin Delafield. Odgovorio sam predsjedniku kako to razumijem, ali neka on i svi delegati shvate kako nakon svega što je pod jugoslavenskim imenom urađeno Hrvatskoj ja ne mogu glasovati kao jugoslavenski delegat, tim prije što ta zemlja više ni ne postoji. A i sva penjačka aktivnost, kako sam objasnio u opširnom pismu prije skoro šest mjeseci, zbivala se u Hrvatskoj i Sloveniji. Zahtijevao sam da se s obzirom na sve izneseno ne insistira na formalnostima.

Na to me je predsjednik tišim glasom zamolio neka ne radim probleme, što me iznenadilo, pa sam ponovo odgovorio da, pored svega navedenog, moje troškove snosi Hrvatska i kako ja ne mogu dopustiti da se u zapisniku spominje moje ime s prefiksom YU. Tada je predsjednik Delafield odgovorio: "Mi na ovom važnom sastanku trebamo tvoj glas, pogotovo što si ti za ovaj sastanak uradio kompletan nacrt novih organiza-

Hrvatska sportsko-penjačka reprezentacija u Chamberyu: Boris Čujić, Ivica Piljić i Slavica Stojković

cijskih pravila svjetskog kupa, ali moraš prihvati da glasaš za Jugoslaviju ili napusti ovaj sastanak."

Mirno sam odgovorio: "U redu, napustit ću sastanak." Zatvorio sam svoju aktovku i ustao s namjerom da odem. U tom trenutku ustao je glavni advokat UIAA gospodin Mayor te povišenim glasom kazao: "Ali, gospodo, molim vas, svi mi znamo tko je gospodin Piljić. Ja kažem gospodin Piljić je ovdje i on će ovdje ostati s pravom glasa!" Ova je rečenica naišla na opće odobravanje i ja sam sjeo, a g. Delafield se prilično zacrvnio.

To je bio vrlo oštar početak. Instinkt me upozorio da je g. Delafield pripremio nešto o čemu nitko drugi ništa ne zna i to se vrlo brzo pokazalo točno. Prvo je čitavu diskusiju prebacio na nedjelju, zabranivši daljnju raspravu.

I HPS i PZS znaju da sam još u kolovozu 1991. godine poslao pismo od tri stranice g. Delafieldu u kojem sam opširno opisao stanje u bivšem JUSPEKU (Jugoslavenska sportsko-penjačka komisija PSJ), objasnio tko ga tvori i da je JUSPEK, već nakon agresije na Sloveniju postao SIHSPES (Slovenski i hrvatski športsko-penjački savez). Također sam ga zamolio da to pismo proslijedi svim članovima CEC, a nakon toga sam (25. studenog) poslao i službeni zahtjev na CICE UIAA (CICE = Izvršni komitet CEC -a) za članstvo u CEC, ali odvojeno za Hrvatsku i Sloveniju, jer želimo nastupati kao dvije posebne reprezentacije.

Naš je zahtjev bio prvi list u službenim materijalima za sastanak, a g. Delafield nas uopće nije spomenuo kada je nabrajao zemlje koje žele postati članice CEC. Kada sam istakao da je SIHSPES jedini podnio pismeni službeni zahtjev, pristao je i nas staviti u red onih koji su zatražili članstvo. Na sastanku su od novih kandidata još osobno bili prisutni predstavnici Hong Konga i Koreje.

Bilo je jasno da g. Delafield nije nikome poslao moje pismo iz kolovoza 1991. i zato nitko od delegata nije znao što je bio JUSPEK, što je sada SIHSPES i što to sada hoće Slovenci i Hrvati kada su se već udružili u SIHSPES.

Pored toga g. Delafield mi nije dao objasniti situaciju do kraja, stalno me prekidajući. Počeo je objašnjavati kako se ne zna što je u Jugoslaviji, te kako se mogu pojaviti i jugoslavenski penjači. Delegati su bili vrlo zbumjeni, naročito kada su vidjeli da se ja stalno zalažem za SIHSPES, kao tijelo iz kojeg se sada odvajaju posebno Hrvatska, a posebno Slovenija.

Naime, samo sedam dana nakon ovog sastanka trebale su samostalno nastupiti reprezentacije Hrvatske i Slovenije na predolimpijskom natjecanju u Chamberyu. Budući da se g. Delafield ponašao vrlo grubo, odlučio sam potući ga njegovim legitimnim adutima i rekao: "Gospodin predsjednik je naš glavni zahtjev ispolitizirao, što je protivno športskom duhu ove naše komisije. Ja sam ovdje hrvatski delegat, ali zastupam i interes slovenskog športskog penjanja prema dogovoru naša dva saveza. G. Delafield stalno zastupa legitimne stavove, pa mi je tim nejasnije čije interese on štiti.

On se ovdje očito zalaže za penjače iz Jugoslavije, zemlje koja više ne postoji, koja osim toga ovdje nema svog delegata i koja, ako i postoji po g. Delafieldu, nije poslala ispriku zbog odsutnosti na nekoliko sjednica. Znamo da zemlja koja dva put bez isprike nije zastupana, prestaje biti članica CEC. Ovdje imate legitimni zahtjev za članstvom u CEC UIAA, legitiman upravo zato što su Hrvatska i Slovenija postale članice UIAA još u rujnu 1991. godine. Drugo, Hrvatska i Slovenija su međunarodno priznate države. Treće i za nas sportske radnike vrlo važno, Hrvatska je primljena u međunarodni Olimpijski komitet. Četvrto, što bi za nas ovdje trebalo biti najvažnije, naša je aktivnost u športskom penjanju na nacionalnom i internacionalnom planu od samog početka i u proteklih sedam godina takva da se s njom malo koja zemlja članica može usporediti.

Dakle, pitam g. predsjednika CEC, čije interese on ovdje brani i zastupa, te ako je legitimist zašto skriva i ne uzima u obzir navedene činjenice, već prisutne zbumuje informacijama koje nitko ne razumije."

Zahvalio sam se na tome što su me saslušali i izašao iz sale zajedno s delegatima Koreje i Hong Konga, jer je običaj u komisiji da onaj o kome se glasuje napusti salu.

Rasprava je potrajala još dvadeset minuta o sva tri prisutna kandidata i o ostalim molbama. Kako mi je rečeno, g. Delafield se opet brinuo o nepostojećim jugoslavenskim penjačima. Rezultat glasovanja bio je za g. Delafielda porazan: HRVATSKA JE PRIHVAĆENA ZA PUNOPRAVNOG ČLANA CEC UIAA S PRAVOM GLASA, I TO JEDNOGLASNO.

Hrvatska u Chamberyu

U Chamberyu je prvi put u povijesti Hrvatskog planinarskog Saveza nastupila hrvatska sportsko-penjačka reprezentacija. Bio je to velik trenutak za HPS. U konkurenciji najboljih penjača svijeta, u svečanom defileu po prvi put se zavijorila hrvatska zastava u ravnopravnoj konkurenciji. Natjecanje od 29. do 31. siječnja bilo je zapravo velik predolimpijski UIAA Rock Masters u kojem je svaka zamlja imala pravo dati jednoga muškog i jednog ženskog natjecatelja. Dopala me je čast po prvi put voditi hrvatsku reprezentaciju. Reprezentativci su bili Boris Čujić (PDS "Velebit" Zagreb) i Slavica Stojaković Podgornik (PDS "Velebit" Zagreb). Boris i Slavica doputovali su zajedno sa slovenskom reprezentacijom, a ja sam u Chambery došao osobnim kolima preko Innsbrucka. Tako se reprezentacija prvi put okupila u Chamberyu. Nakon kratkog razgovora otišli smo odmoriti se od napornog puta. Već sutra počimalo je natjecanje i trebalo se dobro naspavati. Konkurenca je bila vrlo oštara. Okupili su se svi najbolji penjači svijeta. Bili bismo presretni, računali smo, samo da ne budemo posljednji.

Boris je imao sreće pri izvlačenju športskog broja i sutra je nastupao u sredini dana. Slavica nije imala sreće: izvukla je štartni broj jedan i nastupila je prva. Dvorana je bila prepuna, a u atmosferi se osjećala predolimpijska napetost. Bio je nezaboravan trenutak vidjeti po prvi put hrvatske penjače u borbi s najboljim penjačima svijeta. Vatrena publiku pratila je svaki milimetar napredovanja i bodrila svoje natjecatelje. Raspoloženje je raslo naročito kod nastupa poznatih zvijezda, ali i sve ostale nastupe i

pokušaje u usponima teškoće IX+/-X publika je znala pravedno nagraditi.

Boris Čujić je iznenadio daleko iznad očekivanog, osvojivši 21. mjesto, dopenjavši do u milimetar isto kao i najbolji slovenski penjač Tadej Slabe. Ponosan sam na ovaj rezultat jer je realno bilo očekivati debelo začelje. Boris je ostvario najbolji rezultat u svojoj karijeri i to u pravi trenutak, na prvom službenom pojavljivanju Hrvatske u svjetskom športskom penjanju.

U trenutku sam se sjetio našega prvog susreta na natjecanju Marjan '86. Tada je eliminacijski smjer bio težak VIII i Boris je pao u prvoj polovini smjera. Sada je kao iskusni športski penjač hrvatski reprezentativac u natjecanju sa svjetskom elitom pred očima i kamerama cijelog svijeta. I to u usponu donje granice desetog stupnja teškoće! Uporan Borisov rad dao je najplodniji rezultat upravo u času kada nam je to najviše trebalo. Penjao je uistinu nazaborano, očito posebno motiviran. Smatram da je mogao i bolje s obzirom na vrlo suvereno penjanje sve do trenutka pada. S većim međunarodnim natjecateljskim iskustvom Čujić će sigurno pokazati još bolje rezultate.

Slavici je na žalost sreća posve okrenula leđa. Počela je penjati odlično i vrlo hitro, tako da se činilo da je uspon lagan. Tada se okrenulo nožište i Slavica je pala, prijavivši, dakako, tehnički incident. Prilikom pada ozlijedila je prst i u ponovnom nastupu zbog boli nije mogla ući u strop i tu je pala. Zato je osvojila osamnaesto mjesto. Istina je da Slavici nedostaje natjecateljskog međunarodnog iskustva, ali da nije bilo tehničkog incidenta, bez sumnje ne bi bila na začelju ukupnog poretka. Slavica sigurno ne može postići puno bolji rezultat.

Hrvatska zastava u Chamberyu

Ono najbitnije je postignuto: Hrvatska ima glas i može odlučivati u najvišem organizacijskom tijelu svjetskog športskog penjanja. Hrvatska i slovenska reprezentacija nastupaju za svoje zemlje i to više nitko ne može promijeniti.

Ponašanje predsjednika CEC, g. Delafielda, naišlo je na oštru kritiku. Nikome se nije svidao način kako je vodio ovaj sastanak i neki delegati misle da bi na slijedećem sastanku trebao dati ostavku. Sedam dana nakon Minhenskog sastanka, po prvi put u povijesti Hrvatskog planinarskog saveza i povijesti športskog penjanja, na predolimpijskom natjecanju u Chamberyu zavijorila se Hrvatska zastava. Pod svjetlima reflektora i pred očima cijelog svijeta, na samom čelu defilea, od publike bučno pozdravljenja, stajala je hrvatska delegacija iza zastave Republike Hrvatske.

Oba naša predstavnika penjali su odlično i pokazali su da se ubuduće u njih isplati ulagati. S ovim njihovim prvim nastupom možemo biti vrlo zadovoljni, jer su se natjecali kao amateri u konkurenciji s profesionalcima koji imaju neusporedivo bolje uvjete za bavljenje ovim vrhunskim športom.

Natjecanje u Chamberyu bilo je puno službenih protokola koji su odgovarali ovom do sada najvišem nivou natjecanja ikada održanom u športskom penjanju. Prije početka finalnog natjecanja svi vođe reprezentacija imali smo zajednički svečani prijem kod gradonačelnika Chamberya u staroj gradskoj vijećnici.

Nakon tog prijema bio sam kao hrvatski predstavnik posebni gost FEME (francuske federacije) na ručku s gradonačelnikom Chamberya, predsjednikom UIAA, posebnim izaslanikom gospodina Samarancha, najutjecajnijim članom IO MOK-a, predsjednikom FEME za međunarodne relacije i s predsjednikom CICE. Hrvatskom planinarskom savezu ovim je pozivom ukazana velika čast. Bio je to zanimljiv susret s kojeg se ukratko da zaključiti da je športsko penjanje vrlo blizu zimskim olimpijskim igrama. Nakon ručka je prijem za sve vođe delegacija organizirao delegat gospodina Samarancha, član IO MOK-a. Na tom prijemu nosio sam prvi put umjesto odijela dres hrvatske športsko-penjačke reprezentacije, jer smo odatle otišli pravo u dvoranu na svečano otvaranje prije početka finalnog natjecanja. Dres je izazvao pažnju i općenito u Chamberyu je bilo vrlo ugodno boraviti kao hrvatski predstavnik.

Boravak na natjecanju iskoristio sam za informacijske kontakte, pa sam tako saznao za

projekt mediteranskog kupa za pionire i juniore u kojem bi sudjelovale: Španjolska, Italija, Francuska, Slovenija i Hrvatska. Povezao sam gospodina Branu Žorža iz Ljubljane s organizatorom tako da će Slovenija vjerojatno već ove godine organizirati jedno natjecanje za mediteranski kup. Nadajmo se da ćemo skoro to moći i mi. Objasnio sam našu trenutno tešku situaciju i kandidaturu Hrvatske ostavio otvorenom, tako da se u budućnosti ipak na nas računa.

U službenom protokolu Slavica, Boris i ja izašli smo iza naše zastave u defileu i bili smo bučno i prijateljski pozdravljeni od publike kao predstavnici Hrvatske. Tu je pod reflektorima nakon pola godine uporne diplomatske borbe stajala hrvatska reprezentacija. Stajala su tri prijatelja koja su davno, prije nekih dvadeset godina, zajedno sanjali velike stijene. Koji su snove polako pretvarali u stvarnost u hladnom ledu Mont Blanca ili u hravavom vaspencu našega dragog Anića kuka, u stijeni Zrcala na Medvednici ili južnoj stijeni Marjana. Kroz kilometre i kilometre ispenjanih stijena došli smo i do ove umjetne sedamnaestmetarske u Chamberyu gdje smo svim srcem penjali za Hrvatsku.

U ime cijele reprezentacije zahvaljujem se posebno predsjedniku HPS-a prof. dr. Marijanu Hanžekoviću, bez čije pomoći ne bi bilo moguće ostvariti ovaj povijesni nastup. Isto tako srdačno se zahvaljujemo našem sponzoru Croatia osiguranju d.d. i predsjedniku IO HPS g. Darku Berljaku.

Ing. Ivica Piljić,
vođa hrvatske športsko-penjačke reprezentacije

"Fenomen krš" Srećka Božičevića

Ing. MLADEN KUHTA, Zagreb

Format 21x29 cm, fini papir, tvrdi uvez s ovitkom u boji. Izdavač: "Školska knjiga-Zagreb", tisak "Grafički zavod Hrvatske"; str. 104, 200 autorovih fotografija u boji, 20 karata i crteža. Objavlјivanje knjige financijski je pomogla Zajednica znanosti Republike Hrvatske i Zavod za zaštitu okoliša, prirode i prirodne baštine Republike Hrvatske iz Zagreba. Knjigu se može nabaviti u knjižarama, za sada po cijeni od 2100 HRD, ili na narudžbenicu uz popust.

Početkom ove godine iz tiska je izašla najnovija knjiga dr. Srećka Božičevića, geologa, speleologa, planinara i poznatog popularizatora znanosti. "Fenomen krš" - knjiga je koju možemo smatrati jednim od najznačajnijih projekata ovog autora, premda njegov dosadašnji opus sadrži nekoliko stotina znanstvenih, stručnih i popularnih radova. Na njenim stranicama sažet je dio ploda više od 40 godina aktivnog upoznavanja i istraživanja dinarskog krškog prostora, koja je autor provodio kao znanstvenik, istinski ljubitelj prirode i planinar-speleolog.

U knjizi je riječju i slikom prikazan čudesan i po mnogočemu jedinstven svijet dinarskog krša. Mnogobrojni znanstveno-stručni podaci utkani su u gotovo lirsku, s mnogo ljubavi i duha izraženu osnovu teksta, te su, tako izneseni, prihvatljivi širokom krugu čitalaca, kako školskog tako i svih drugih uzrasta. Tekst je popraćen velikim brojem (200) fotografija u boji kojima je bar na trenutak zaustavljena vječita borba između kamena, vode i života, a čitatelju približena ljepota i raznolikost fenomena krša za koji sam autor u uvodu kaže: "Fenomen krša je u bogatstvu njegovih oblika, u značajkama ogoljele površine u postupnoj promjeni te površine, ali i podzemlja. Fenomen je u odnosu čovjeka koji živi na kršu, koji se prilagođuje postojećim uvjetima i kroz vjekove ga postupno mijenja. Fenomen je našega krša i u kontrastu puste i siromašne goleti i bogatstvu neočekivanih oblika te u razlici između velikih dimenzija i sićušnih detalja koji svojim postojanjem dokazuju dugovječnost njegova nastanka i trajanja". Sadržajno knjiga je podijeljena u četiri poglavlja:

Uvodni dio "Površina krških prostora" govori o rasprostranjenosti krša u našoj domovini Hrvatskoj (značenje krša u dinarskom prostoru), a djelomice i u susjednim zemljama (dijelovi Dinarida - najkišovitiji dio Europe, krški planinski divovi - od Alpa do Prokletija) te o najznačajnijim oblicima krškog reljefa, škrapama, ponikvama i poljima.

U drugom dijelu, "Voda je ostavila urezane tragove na površini krša", prikazana je međusobna povezanost krša i vode. Područje krša karakterizira mali broj izvora i stalnih površinskih vodotoka, a ponegdje i potpuna bezvodnost. Međutim, tragovi njegovog djelovanja sačuvani u raznolikim morfološkim oblicima, vidljivi su posvuda u kršu. I danas na mjestima gdje vode ima stvaraju se riječne doline, duboko urezane klisure i

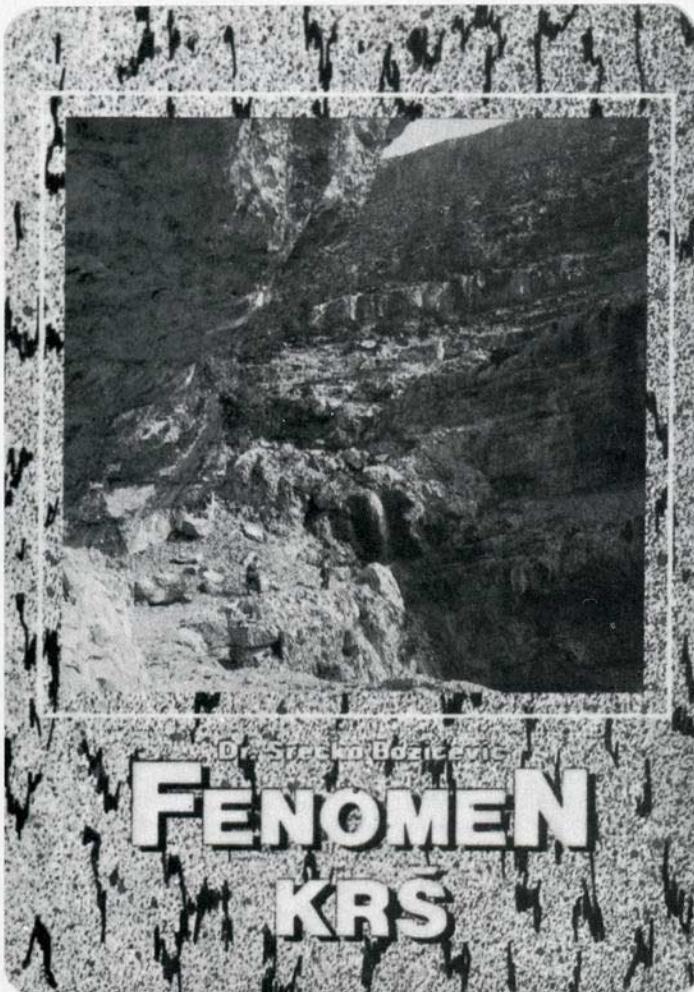
kanjoni, jezera i slapovi, ali i sve veći broj umjetnih jezera, odnosno hidroenergetskih akumulacija.

U trećem dijelu knjige, "Podzemni krški prostor", saznajemo da vode ima znatno više duboko u podzemlju krša. Ovdje nas autor postupno vodi - tragom vodene kapi - u tami i tišini spilja i jama. Krško podzemlje obiluje mnoštvom sigastih ukrasa; stalagmita, stalaktita, kalcitnih stupova i zavjesa nastalih tisućljetnim prokapavanjem vode. Cjelovitost prikaza upotpunjena je osvrtom na spilje uz morskou obalu (more je potopilo obalu), tragove boravka čovjeka u podzemlju (ostaci pračovjeka, medvjeda i lava, u groblju izumrlog plemena), prikazom turistički uredenih spilja na području Dinarida (velike spilje Slovenije, galerija kamenih kipova, napuštena i zaboravljena ljepota) kao i nacrtima nekih od najdubljih jama i najdužih spilja.

Osim prirodnih utjecaja na krš svakako je važan i sve znatniji utjecaj čovjeka na taj kameni prostor. Život čovjeka na kršu uzrokovao je mnoge destrukcije. Neke elemente čovjekova života na kamenjaru i tragove pustošenja, ali i sve veće potrebe za zaštitom tog prostora, opisano je u posljednjem, četvrtom dijelu knjige - "Čovjekov život na površini krša".

Na kraju knjige nalazi se kraći izbor iz literature o našem kršu te kazalo pojmova i opisanih lokaliteta.

Upoznavši se s knjigom možemo reći da nam je autor na samo stotinu stranica uspio riječju i slikom dočarati velik dio čudesnoga i nadasve lijepog svijeta dinarskog krša. Vjerujem da će se listajući njene stranice mnogi od nas podsjetiti na nezaboravne trenutke provedene u krškim vrletima ali i dobiti podstrek za naredne posjete tim zanimljivim prostranstvima.

U ovom broju: HPD "Gradina" u Konjščini

Uz deset godina djelovanja

FRANJO KUNIĆ, Konjščina

Dana 14. ožujka 1982. godine 13 osnivača je na osnivačkoj skupštini, kojoj je prisustvovalo 30 članova, osnovalo u Konjščini planinarsko društvo.

Prije toga (od 1980. godine) oko 20 planinara iz Konjščine djelovalo je kao sekcija PD "Milengrad" iz Budinšćine.

SJEDIŠTE. Sjedište društva nalazi se u Konjščini, Vukovarska 14 (bivša Knička), u vlastitim prostorijama.

NAZIV. Po osnutku Društva, čiji je prvi predsjednik bio Božidar Mušec, a tajnik Želimir Trlek, na inicijativu članova Društvo je dobilo ime "Gradina", po starom gradu grofova Konjskih, čije se ruševine nalaze u Konjščini.

Kako bi pokazali povezanost starog grada "Gradine" s našim Društvom, u proljeće svake godine članovi Društva organiziraju čišćenje ruševina od grmlja i smeća. To je naš skroman, a jedino moguć doprinos usporavanju njegova propadanja.

ZNAK. Znak Društva je crveni krug unutar kojeg se, ispred obriša najviše zagorske planine Ivanišćice, nalazi crtež starog grada i godina osnivanja Društva - 1982, te slova G.K. Na crvenom krugu isписан je naziv Društva. Na svjetloplavoj društvenoj zastavi nalazi se izvezen znak Društva.

ČLANSTVO. Desetogodišnji prosjek broja članova je oko 260, a varira od 164 u prvoj godini samostalnog djelovanja do 342 u 1990. godini.

DRUŠTVENE PROSTORIJE. Društvo ima vlastite prostorije u potkrovlju četverokatnice u Vukovarskoj ulici 14. U dobivenom, ali zapuštenom tavanskom prostoru, uz veliko zalaganje i mnogo rada 20-ak je članova Društva, uz materijalnu pomoć mjesnih radnih organizacija, u vremenu od 17.4.1989. do 15.3.1990. godine uredilo tri vrlo lijepa i funkcionalne prostorije površine oko 50 m². U tim prostorijama redovno se održavaju svakog četvrtka sastanci članova.

ORGANIZACIJA RADA. Društvo djeluje na temelju Statuta. Radom upravlja Upravni odbor od 9 članova. Plan rada na prijedlog Upravnog odbora donosi Skupština. Operativne planove, kvartalno, donosi Upravni odbor.

PLANINARSKI putevi. U drugoj godini djelovanja trasiran je i markiran planinarski put Konjščina-Ivanščica. Usmena i pisменa priznanja, kao i 662 planinara koji su obišli taj put, potvrda su dobro obavljenog posla. Uz ovaj planinarski put redovno čistimo i markiramo planinarski put od Zajezde do Prekrizja. U toku je dogovor s Lovačkim društvom iz Hrašćine o prenosu prava korištenja piramide na brdu Šijanu iznad Hrašćina-Trgoviča. Nakon dobivanja prava korištenja, naše će Društvo urediti pristupne puteve i okoliš piramide. Tim bi se akcijama obilježilo i mjesto pada hraščinskog meteorita.

RAD DRUŠTVA. Rad se odvija preko organiziranja izleta i planinarskih pohoda, radnih akcija, edukacije članova i suradnje s drugim društvima. Organizirano je oko 270 izleta i pohoda s više od 2700 izletnika. Ciljevi nam nisu samo zagorske planine nego i Zagrebačka gora, Samoborsko gorje, Medimurje, Istra, Slavonske planine, Velebit, Gorski kotar, planine u cijeloj Sloveniji. Neki naši članovi bili su i na Olimpu u Grčkoj i Grossglockneru u Austriji.

Uz izgradnju naših društvenih prostorija sudjelovali smo na izgradnji i održavanju planinarskih domova na Grebengradu, Majeru, a dva puta i na obnovi Rossijeveg skloništa na Velebitu. Ukupno smo sudjelovali na 43 radne akcije s 233 člana.

Edukaciju članova smatramo najvažnijim zadatkom Društva. Kroz razne oblike edukacije mladeži i seniora u 10-godišnjem radu prošlo je 669 članova. Održana su 24 predavanja, tečajevi, škole i drugo, te smo tako upoznali "abecedu" ponašanja i snalaženja u prirodi, vrste zaštićenih biljaka, osnove planinarenja, osnove fotografiranja i izrade fotografija, dobivali savjete od iskusnih planinara.

Naročito njegujemo suradnju sa starijim i iskusnijim planinarskim društvima HPD "Grebengrad" Novi Marof, HPD "MIV" (prije LTA) Varaždin i HPD "Vihor" Zagreb. Od 1984. do 1988. godine u Društvu je vrlo aktivno djelovala CB radio sekcija (čiji je rad bio poznat i izvan granica naše Države). Međutim, nakon četirigodišnjeg rada, entuzijazam je počeo jenjavati i, pored svih nastojanja Predsjedništva, potpuno je zamro.

Uspješnom djelovanju Društva svakako je pridonio rad Predsjedništva, Upravnog odbora i tajnika Alojza Kranjeca, koji tu dužnost vrlo marljivo i savjesno obavlja već više od 9 godina. Ukupno je održano 87 radnih sjednica, a najviše (16) u 1991. godini, kada smo izvršili većinu priprema za organizaciju Sleta planinara Hrvatskog zagorja, koji je trebao biti održan u rujnu 1991. godine. Rat u Republici Hrvatskoj to je onemogućio.

Na 139. savjetovanju Planinarskog saveza društava Zagorskog planinarskog puta (ZPP) donesena je odluka da se taj Slet održi 21. lipnja 1992. godine kod Lovaćkog doma u selu Kosovečko kraj Konjičine.

PRIZNANJA DRUŠTVU I POJEDINCIMA ZA USPJEŠAN RAD

1. Diploma Općine Zlatar Bistrica za aktivan rad na omasovljenju Društva za aktivnost na uređenju planinarskih domova i očuvanje čovjekove okoline
2. Dva priznanja HPS-a za sudjelovanje na radnim akcijama na Velebitu
3. Priznanje Društva Planinarskog saveza ZPP-a za radne akcije na Velebitu
4. 13-orica naših članova primili su priznanja Planinarskog saveza ZPP-a za radne akcije na Velebitu
5. 6-orica naših članova za doprinos razvoju planinarstva primili su brončani znak HPS-a
6. 50-orici naših članova Društvo je dodijelilo Priznanje za višegodišnju aktivnost u Društvu

Ovim sažetkom rada kroz minulih deset godina daje se osnovna slika našeg Društva. Moglo se doduše učiniti i više, ali je rat u našoj Republici prekinuo i onemogućio mnogo planiranih akcija. Nadamo se da je pred nama mirnija i ljepša budućnost.

Katalog planinarskih značaka

Uz slike na četvrtoj stranici omota

NIKOLA KIZEM, Zagreb

Prvi red

Transverzala PETROVA GORA. Prvo izdanje značke, reljefno-pozlaćena i obojena, na sigurnosnici. Numerirana. Veličina: širina 40 mm, visina 28 mm. Transverzalu je otvorilo PD OKI-Zagreb 14.5.1977. godine. Ima 15 KT, s uobičajenom markacijom uz dodatak "TPG". Obilazak traje 2 dana. Adresa: Planinarsko društvo OKI, Petrinjska 4/II, 41000 Zagreb. Značku ustupilo PD OKI Zagreb.

DUBOVAČKI planinarski put. Prvo izdanje značke, emajlirano-niklana, na pribadači, izrada IKOM Zagreb. Numerirana. Veličina: širina 21 mm, visina 15 mm. Put je otvorilo PD "Dubovac" 22.10.1983. godine povodom 60-godišnjice društva i 100-godišnjice organiziranog planinarstva u Karlovcu. Ima 7 KT, s uobičajenom markacijom. KT su označene na tablama. Obilazak traje 1 dan (8 sati ili 28 km). Adresa: PD "Dubovac" pp 77 (ili Štrosmajerov trg 2), 47000 Karlovac. Značku ustupilo PD "Dubovac" Karlovac.

Planinarska transverzala BITKA ZA RANJENIKE (NERETVA). Značka je emajlirano -pozlaćena, na

vijak, izrada AUREA Celje. Numerirana. Prvo izdanje. Veličina: širina 20 mm, visina 25 mm. Transverzalu je otvorilo PD PD "Vilinac" 10.7.1979. godine. Ima 12 KT od Gor. Vakufa do Jablanice preko Vrana i Čvrsnice, s uobičajenom markacijom, uz dodatak "N". Obilazak traje 3 dana. Na znački upisane su riječi: "Ranjenike ne smijemo ostaviti" - Tito. Adresa: PD "Vilinac", Jelačići 17, 79240 Jablanica. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22, Zagreb.

Četiri godišnja doba KAMENI SVATI. Prvo izdanje značke, reljefno-niklana i obojena, na sigurnosnici. Numerirana. Izrada IKOM Zagreb. Veličina: promjer 32 m. Put je otvorilo PD "Susedgrad" 11.09.1983. godine. Uobičajena markacija do skloništa na Kamenim Svatima, Medvednica. Obilazak 1 godinu. Uvjet: barem jednom u svakom godišnjem dobu treba posjetiti kuću na Kamenim Svatima. Adresa: PD "Susedgrad", Dvoriček 3, 41090 Zagreb (Podsused). Značku ustupilo PD "Susedgrad".

Planinarska transverzala ORJENSKI SLOBODARI. Prvo izdanje značke, emajlirano-niklana, na pribadači, izrada IKOM Zagreb. Numerirana. Veliči-

na: širina 19 mm, visina 29 mm. Transverzalu je otvorilo PSD "Alat" iz Trebinja 7.8.1983. godine. Ima 16 KT, s uobičajenom markacijom. Obilazak traje 5 dana (38 sati). Adresa: Nikšićki put 14, 79300 Trebinje. Iz zbirke značaka HPS.

Drugi red

RAVNOGORSKI planinarski put. Prvo izdanje značke, reljefno-niklana i obojena, na pribadači. Veličina: širina 34 mm, visina 30 mm. Put je otvorilo PD "Višnjevica" 2.7.1989. godine povodom 10. obljetnice društva. Ima 12 KT, s uobičajenom markacijom. Obilazak traje 3 dana. Adresa: I.G.Kovačića 172, 51314 Rvana Gora. Značku ustupilo PD "Višnjevica", Rvana Gora.

TRAGOM 1. SPLITSKOG PARTIZANSKOG ODREDA. Prvo izdanje značke, reljefno-pozlaćena i obojena, na pribadači, izrada AUREA Celje. Numerirana. Veličina: promjer 28 mm. Put je otvorila Stanica planinarskih vodiča Split 26.8.1977. godine. Ima 8 KT, s uobičajenom markacijom i dodatkom slova "OPT". Obilazak traje 2 dana. Adresa pp 327, 58000 Split. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22, Zagreb.

Planinarski put ŽUMBERKOM. Prvo izdanje značke, reljefno-niklana i obojena, na pribadači, izrada Igor Krajcer, Zagreb. Numerirana. Veličina: širina 37 mm, visina 24 mm. Put je otvorilo PD "Monter" 19.5.1990. godine. Ima 12 KT, s uobičajenom markacijom i dodatkom slova "M". Obilazak traje 3 dana (oko 75 km). Napomena: žigovi su u metalnim kutijama na KT. Adresa: PD "Monter", N.Demonje 4, 41000 Zagreb. Značku ustupilo PD "Monter", Zagreb.

JASKANSKI planinarski put. Prvo izdanje značke, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 17 mm, visina 24 mm. Put je otvorilo PD "Jastrebarsko" povodom 30. obljetnice društva 26.8.1979. godine. Ima 9 KT, s uobičajenom markacijom i dodatkom slova "M". Obilazak traje 2 dana. Adresa: PD "Jastrebarsko", Ivan Šlat, Cvjetno naselje 11/l, 41420 Jastrebarsko. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22, Zagreb.

VRŠAČKA transverzala. Drugo izdanje značke, osmoljeno-pozlaćena, na pribadači, izrađena u Novom Sadu. Numerirana. Veličina: širina 29 mm, visina 19 mm. Transverzalu je otvorio Planinarsko-smučarski savez Vojvodine 9.6.1976. godine. Ima 6 KT, s uobičajenom markacijom i dodatkom slova "T". Obilazak traje 2 dana. Adresa: Planinarsko-smučarski savez Vojvodine, Masarićeva 25, 21000 Novi Sad. Iz kolekcije Ljudevita Staničića, Zeleni dol 19, Zagreb.

Treći red

Planinarsko društvo POŠTAR, Beograd. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada IKOM Zagreb. Veličina: promjer 15 mm. Poslije drugog svjetskog rata radnici i službenici pošte

Beograd osnovali su svoju planinarsku sekciju u okviru Fiskulturnog društva "Poštar" Beograd, 1947. godine. Inicijatori su bili: Bogdan Oklobžija, Ivan Javornik, Mileva Glišović, Vera Petrović i još 11 planinara. Godine 1949. sekcija postaje samostalno društvo. Prvi predsjednik društva bio je Ivan Šojat, a prvi potpredsjednici Ivan Javornik, Ratko Kuruzović i Moma Đorđević. Adresa društva: Palmotićeva 2, 11000 Beograd. Iz kolekcije Mladena Grubanovića, Langov trg 10, Zagreb.

Planinsko društvo ZABUKOVICA, Griže. Značka je bakreno-reljefna i patinirana, na pribadači, u seriji su izdane i reljefno-niklana i reljefno-pozlaćena. Veličina: širina 23 mm, visina 30 mm. Jubilarna značka društva, izdana povodom 30. obljetnice. Društvo je osnovano 6.4.1950. godine. Adresa društva: Planinsko društvo "Zabukovica", 63302 Griže, Slovenija. Iz kolekcije Rudolfa i Barice Čus, Laščinski Borovec 40, Zagreb.

ODLIKOVANJE Planinarskog saveza Zagreba. Značka je reljefno-obojena, niklana i patinirana, na pribadači, izrada Matušić, Zagreb. Veličina: širina 23 mm, visina 28 mm. Značku dodjeljuje Planinarski savez Zagreba zaslužnim planinarama. Ustanovljena je kao odlikovanje 14.1.1985. godine. Adresa: Planinarski savez Zagreba, Kozarčeva 22, 41000 Zagreb. Značku ustupio Planinarski savez Zagreba.

Planinarsko smučarsko društvo JAVORAK, Nikšić. Značka je osmoljeno-pozlaćena, na pribadači, izrađena u Novom Sadu. Veličina: promjer 22 mm. Društvo je osnovano u ožujku 1950. godine. U svom sastavu ima ove sekcijske: planinarsku, smučarsku, planinarski podmladak, alpinistički odsjek, gorsku službu spasavanja i zaštitu prirode. Adresa društva: Jovana Cvijića 4, 81400 Nikšić. Značku ustupio Radomir Radulović, Milovana Pekovića 1, 81400 Nikšić.

Planinarsko društvo DUBOVAC, Karlovac. Značka je bakreno-reljefna i patinirana, obje na pribadači, izrada DVZ Ponikve. Veličina: širina 16 mm, visina 20 mm. Jubilarna značka društva 1883-1983, izdana povodom stote godišnjice planinarenja u Karlovcu. Na znački je reljefno i slikovito prikazan poznati stari grad Dubovac u Karlovcu. Povjerenik HPD-a u Karlovcu je 1878. i 1883. godine gimnazijski profesor Rudolf Krušnjak. 23.6.1898. godine osniva se Podružnica HPD-a "Okić". Godine 1923. rad podružnice se obnavlja, 1925. djeluje pod imenom HPD "Ozalj", a 1926. mijenja ime u HPD "Martinščak". Tada ima 123 člana, a predsjednik je Slavko Balaš, tajnik Ervin Herrnstein. Predsjednik HPD "Okić" bio je 1923. godine Dušan Jakšić, a tajnik Milan Ribar. U Karlovcu od 1929. godine djeluje i podružnica Radničkog turističkog planinarskog društva "Prijatelj prirode". Poslije 2. svjetskog rata, 8.9.1948., osniva se PD "Karlovac". Prvi predsjednik je ing. Z.

tajnik Zdravko Frank. Godine 1954. društvo mijenja ime u PD "Dubovac"; predsjednik mu je mr.ph. Karlo Andrašević i tajnik Štefan Vuković. Adresa društva: pp77, 47001 Karlovac. Značku ustupilo PD "Dubovac", Karlovac.

Četvrti red

Planinarsko smučarsko društvo ZORKA, Subotica. Značka je reljefno-pozlaćena i obojena, na pribadači, izrada AURO-METAL, Subotica. Veličina: širina 26 mm, visina 34 mm. Društvo je osnovano 1960. godine. Adresa: Edvina Zdevca 8, 24000 Subotica. Iz kolekcije Mladena Grubanovića, Langov trg 10, Zagreb.

Planinarsko društvo KAMENJAK, Rijeka. Značka je bakreno-reljefna i patinirana. U seriji je izdano više značaka raznih mutacija, sve na pribadači. Izrada Stanko Vrduka, Rijeka. Veličina: širina 16 mm, visina 19 mm. Jubilarna značka društva 1961-1981, izdana povodom 20. obljetnice društva. PD "Kamenjak" osnovano je 14.12. 1961. godine. Prvi predsjednik bio je Stanko Vičić. Adresa: Korzo Narodne revolucije 40/I, 51000 Rijeka. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22, Zagreb.

Planinarsko društvo BILO,- Koprivnica. Značka je reljefno-pozlaćena i obojena, na pribadači, izrada Patafta, Varaždin. Veličina: širina 21 mm, visina 24 mm. Jubilarna značka društva 1928-1978, izdana povodom 50. obljetnice društva. Podružnica HPD "Bilo" osnovana je 8.3.1928. godine. Predsjednici su joj bili: Milivoj Somogji, Stjepan Paklec i Pavao Orlović, tajnici: Vladimir Blažković i Stanko Šafar. Poslije drugog svjetskog rata obnavlja se 6.6.1950. pod istim imenom. Predsjednik je bio Franjo Stanić, tajnik Stanko Šafar. Rad društva zamire 1956. i opet se obnavlja 18.11.1973, kada biva za predsjednika izabran ing. A.Kvaternik. Od godine 1929. u Koprivnici djeluje i Radničko turističko planinarsko društvo "Prijatelj prirode" sa središnjicom u Zagrebu. Adresa: PD "Bilo", dr. Milivoj Kovačić, Rade Končara 9/a, 43300 Koprivnica. Iz kolekcije Rudolfa i Barice Ćus, Laščinski Borovec 40, Zagreb.

Planinarsko društvo PAPUK, Virovitica. Značka je bakreno-reljefna i pozlaćeno-reljefna, sve na pribadači, izrada IKOM Zagreb. Veličina: širina 14 mm, visina 19 mm. Podružnica HPD "Papuk" osnovana je inicijativom i zaslugom Antuna Jeržabeka 14.10.1928. godine. Prvi predsjednik bio je Božidar Zgaga, tajnik Antun Jeržabek, blagajnik Juraj Dopler. Poslije drugog svjetskog rata obnavlja se 1950. godine. Adresa društva: Prof. Zvonimir Kovačević, J. Vlahovića 4, 43400 Virovitica. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22, Zagreb.

Planinarsko smučarsko društvo ŽELEZNIČAR, Kraljevo, Srbija. Značka je reljefno-niklana i obojena, na pribadači, izrada "Sutjeska" Kraljevo. Veličina: promjer 14 mm. Društvo je osnovano 1976. godine na inicijativu Koordinacionog odbora planinarsko-smučarskih društava željezničara

Jugoslavije, a u suradnji s omladinskom organizacijom OOUR-a za vuču vlakova u Kraljevu. Prvi predsjednik društva bio je Milorad Grčkarac, VKV bravar na parnim generatorima. Društvo se 1978. godine zbratimilo s PD "Železničar" iz Maribora, ali je 1983. bratimljene raskinuto. Adresa društva: OOUR za vuču vozova, 36000 Kraljevo. Iz kolekcije Ljudevita Stanića, Zeleni dol 19, Zagreb.

Peti red

Planinsko društvo VELENJE, Velenje, Slovenija. Značka je osmoljeno-bakrena i reljefna, na sigurnosnici, izrada Jeraša, Ljubljana. Veličina: širina 28 mm, visina 29 mm. Jubilarna značka društva 1949-1979, izdana povodom 30. obljetnice društva. Društvo je osnovano 1949. godine. Adresa: Šaleška 18, 63320 Velenje. Iz kolekcije Ljudevita Stanića, Zeleni dol 19, Zagreb.

Planinarsko društvo GRAFIČAR, Zenica. Značka je reljefno-pozlaćena i obojena, na pribadači, izrada AURO-METAL, Subotica. Veličina: širina 19 mm, visina 14 mm. Planinarsko društvo Doma štampe u Zenici. Osnovano je 1984. godine. Adresa: Dom štampe, 72000 Zenica, Republika Bosna i Hercegovina. Iz kolekcije Mladena Grubanovića, Langov trg 10, Zagreb.

Planinarsko društvo PRIJATELJ PRIRODE, Ivanić Grad. Značka je bakreno-reljefna i obojena, izrađena u seriji raznih mutacija, na pribadači, izrada T.M. Veličina: širina 18 mm, visina 24 mm. Društvo je osnovano 8.6.1983. godine. Adresa: D. Kajfeša 1/I, 41310 Ivanić Grad. Iz kolekcije značaka Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22, Zagreb.

Planinarsko smučarsko društvo ŽELEZNIČAR, Beograd. Značka je reljefno-pozlaćena i obojena, na pribadači, izrada DVZ Ponikve. Veličina: promjer 24 mm. Društvo uzima kao godinu svog osnivanja 1946, kada je osnovano kao planinarska sekcija pri Fiskulturnom društvu "Železničar" u Beogradu. Među osnivačima sekcije najviše je bilo Slovenaca, koji su došli na rad u Beograd kao stručnjaci u Ministarstvo saobraćaja. Za prvog predsjednika izabran je Baldo Svetličić. Na trećoj godišnjoj skupštini 15.9.1948. godine, sekcija se osamostaljuje i osniva se sadašnje planinarsko društvo. Za predsjednika izabran je Vlaho Antunović. Značajno je reći, da je Speleološka sekcija ovog društva 1949. godine otkrila Petničku pećinu kod Kučeva. Adresa: Narodnih heroja 63, 11070 Novi Beograd. Iz kolekcije Ljudevita Stanića, Zeleni dol 19, Zagreb.

Planinarsko društvo Bohor, Senovo. Značka je bakreno-reljefna i patinirana, na pribadači, Izrada Kečkeš, Novo Mesto. Veličina: širina 19 mm, visina 10 m. Jubilarna značka društva, izdana povodom 25. obljetnice. Društvo je osnovano 9.1.1938. godine. Obnavlja se poslije drugog svjetskog rata 9.4.1950. godine. Adresa: PD "Bohor", 68281 Senovo, Slovenija. Iz kolekcije Rudolfa i Barice Ćus, Laščinski Borovec 40, Zagreb.

Speleologija

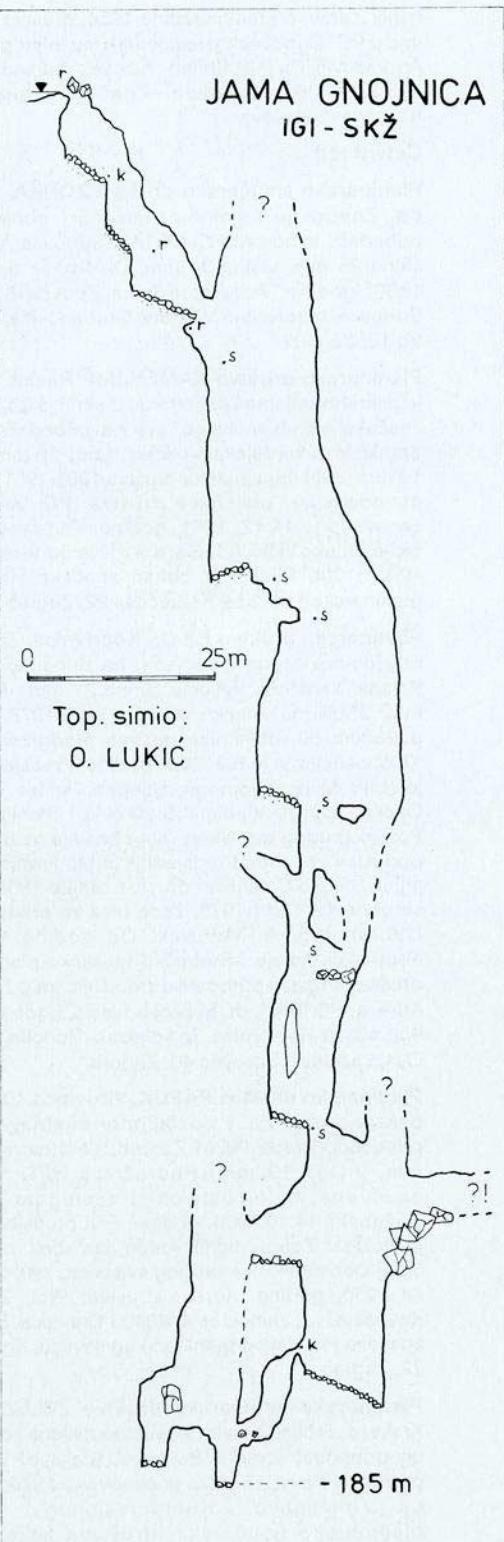
JAMA GNOJNICA KOD VELIKIH MUNA

Jama Gnojnica nalazi se približno 240 metara južno od kapelice Sv. Križa na cesti Vele Mune - Žejane. Ulaz je malih dimenzija, te je uputno uzeti vodiča u Velim Munama. Prvo istraživanje ove jame proveli su članovi kluba "XXX Ottobre" iz Trsta 1922. godine. Tom prigodom jama je istražena i topografski snimljena do dubine od 100 metara. Nacrt je objavljen u knjizi "Duemila Grotte". Naredno istraživanje provedeno je 1926. godine. Nacrt je objavljen u časopisu "Le Grotte d'Italia" (Boegan, 1928). Konačna dubina jame prema talijanskim speleolozima iznosi 224 metra. Prikupljujući podatke za listu najdubljih Hrvatske nisam se susreo s ovim objektom, premda spada u kategoriju objekata dubljih od 200 metara. Informacije istarskih speleologa ukazivale su da objekt nije ponavljan od doba talijanskih speleologa, te smo se odlučili da ga premjerimo i topografski snimimo. Razumljivo je razočaranje koje nam je priuštila oznaka JKŽ (Jamarski klub Železničar) na samom ulazu u jamu. Iz razgovora s vodičem saznali smo da su naši kolege prije dvije ili tri godine proveli nekoliko dana na jami. Kako nam nije poznato postoje li o tom istraživanju pisani podaci i objavljen nacrt, odlučili smo jamu topografski snimiti. Akciju su proveli R. Dado, O. Lukić i M. Kuhta 12. kolovoza 1991. godine. Premjerom jame utvrđeno je da njena dubina iznosi svega 185 metara. Premda je jama relativno laka za svladavanje, potencijalna opasnost prijeti od kamenog krša s polica, pa je nužan oprez i pojedinačno napredovanje na vertikalama. Jama je najvećim dijelom suha, a prokopavanje se može očekivati u nižim dijelovima, posebno nakon jačih oborina.

Mladen Kuhta

Literatura

- Bertarelli, L.V., Boegan, E. (1926): Duemila Grotte. Touring Club Italiano, 494 str., Milano.
- Boegan, E. (1928): Le piu profonde cavita sotterranee del mondo. Le Grotte d'Italia, II/4, 161-174, Trieste.
- Boegan, E. (1930): Catasto dell Grotte italiane, fascicolo I, Grotte della Venezia Giulia. Instituto Italiano di Speleologia, 129 str., Trieste.

Iz planinarske prošlosti

● **Nesretna stoljetnica planinarstva u BiH.** Ove se godine navršava stotinu godina organiziranog planinarstva u BiH. Godine 1892. osnovali su činovnici austrijske uprave u Sarajevu, pod pokroviteljstvom vlade, Bosnisch-herzegowinischer Touristen-Verein, prvo planinarsko društvo na teritoriju BiH. Kada je 1972. trebalo proslaviti 80. obljetnicu, užjogunili su se klasno svjesni drugovi i taj Klub proglašili austrijskom, prema tome neprijateljskom tvorevinom, koju ne treba slaviti. Uzalud svi pokušaji dokazivanja kako je to povijesna činjenica koja se ne može brisati, kako su u tom Klubu ubrzo prevladali domaći ljudi tako da su već 1899. imali većinu i preimenovali ga u Bosansko-hercegovački turistički klub i kako je taj Klub odigrao vrlo pozitivnu ulogu. U zamjenu su ponudili da se 1975. slavi 70. obljetnica osnivanja Radničkog turističkog društva "Prijatelj prirode" u Sarajevu, koje je 1905. osnovala radnička klasa. I kad se približavalo datum proslave, netko se pametan dosjetio da je i "Prijatelj prirode" bio okupatorska tvorevina, jer su ga osnovali pod imenom "Naturfreunde" austrijski željezničari u sarajevskoj željezničkoj radionici, pa je slavlje i opet izostalo. Kad su se lani konačno svi složili da 1992. godine ipak treba proslaviti 100-godišnjicu Kluba, eto opet jada i nevolje: umjesto slavlja - rat. U Sarajevu prašte granate i ruše se redom gradovi po Bosni i Hercegovini. I tako, umjesto da ove godine uputimo sarajevskim i svim BiH planinarama čestitku, moramo im izraziti sućut što rat hara njihovim lijepim planinama. Pa ako rat uskoro i završi, umjesto slavlja slijedi obnova svega što je porušeno - i u planini i u ljudskim dušama. Ako itko, onda hrvatski planinari imaju puno razumijevanje za njihove brige i patnje u vremenu kada nikome nije do slavlja.

(Dr. Željko Poljak)

● **Jedna himna Risnjaku.** Nakon Marijanovog predavanja "Ljepote Gorskog kotara" razvio se među planinarama INA-OKI-ja razgovor o davnim susretima s velikom hrvatskim planinama, Risnjakom. Ispričao sam da sam prvi put bio na Risnjaku 17. kolovoza 1937. godine. Bilo mi je tek jedanaest godina. Seljačkim kolima s konjskom zapregom stigli smo iz Gerova u Crni Lug. Dalje smo hodali pješice

lakim usponom preko Markovog brloga i Medvjedih vrata do doma na Risnjaku. Prespavali smo u lijepo uređenom domu. Noću je puhač i zavijao jak vjetar. Ja sam, prestrašen, u mračnoj sobi zamišljao da to oko doma lete vještice. Još danas čuvam razglednicu sa slikom doma kojom sam se tada javio roditeljima.

Gospoda Anka nam je ispričala zanimljivu i potresnu priču iz daleke 1949. godine. Kao studentica Šumarskog fakulteta bila je na praksi u Gerovu. Šumar Marko poveo je nekoliko studenata na izlet na vrh Risnjaka. Planinarski dom "Dr. Josip Schlosser-Klekovski" bio je potpuno srušen. U kutiji za žigove našli su samo jednu od vlage oštećenu stranicu iz knjige dojmova. Teškom mukom pročitali su na njoj rukom napisanu pjesmu "Himna Risnjaku", koja ih se jako dojmila. Budući da nisu imali olovke da je prepisuju, odlučili su da svaki od njih nauči jednu kiticu napamet, a zapisat će je po povratku u Gerovo. Međutim, putem su svi naučili napamet cijelu pjesmu. Ona se je i danas sjeća. Ta se pjesma usadila u njenu dušu. Ove večeri, nakon 43 godine, diktirala mi je pjesmu u pero.

HIMNA RISNJAKU

Ponosan i gord stojiš
I upravljaš zelenim glavicama svoje djece
Kameni Praeloče.
I kad Goran dijete Tvoje
I ostali što Te vole,
Dodu i uznemire Tvoju veličanstvenu osamu
Rado ih učiš poznavat i ljubit domovinu.
I kad dođe čas s Tobom se rastat
Svjesno ili ne
Svatko Ti šapne "Starče hvala Ti"

Risnjak, 1949. g.

Pri povratku prošli su mimo žicom ograđeni logor gdje su bili zatočeni i mnogi intelektualci. Šumar Marko narezao je na šnите svoj cijeli kruh i bacio ga preko žice izglađnjelim logorašima. Bilo bi zanimljivo dozнати who je autor ove lijepe pjesme. Možda je tu pjesmu spjevao i netko od tih logoraša u spomen budućim generacijama.

(Zvonimir Sljepčević)

● **U planinu - s dozvolom.** U nekoliko zadnjih brojeva "HP" ne iznenađujemo se člancima o sada ratom stradalim planinskim domovima, o nedostupnim vrhovima i o vojnicima - čuvarima naših planina. Sadašnja generacija sudjeluje vrlo aktivno u pisanju svoga dijela stvarnosti za ljepšu budućnost. Eto, sada je već nekoliko nama planinarima dragih domova i obitavališta u planinama - od Zvečeva u slavonskom gorju do doma na velebitskoj Visočici pretvoreno u ruševine, a mnoge planinarske staze sada zarasta nisko žбуњe ili prekrivaju granatama srušena stara stabla. "Ubili" su i dragi drvo! Rat je došao iz gradova i na planinske obronke, prevadio se preko mnogih vrhova i suzio mogućnost naših uobičajenih i na slobodu naviklih kretanja. Ljepote požeških planina i veliko prostranstvo srednjeg i južnog Velebita, te čitav masiv Dinare, pa dalje sve do Biokova i Srda nad Dubrovnikom sada su izvan naše prave sigurnosti. Možda ćemo sada više upoznati ljepote i skrivene kutke Medvednice, Samoborskog gorja i Žumberka, Gorskog kotara i istarskih planina, jer smo nekada i u te planine, nažalost, odlazili s dozvolama.

U ostavštini planinara Vladimira Horvata našli smo Dozvole i Propusnice koje su izdavane u toku drugog svjetskog rata, ali i poslije njega. Dozvola koja vrijedi za godinu 1942. dopušтala je članu Hrvatskog planinarskog društva Zagreb slobodno kretanje po Medvednici uz planinarsku skupinu "Sveti Juraj" prema ovlasti Velike Župe Prigorje do 20.644 - 1942. od 3. rujna 1942.

Jesu li i za druge planine tada postojale slične dozvole nije mi poznato. Propusnicu iz 1945. godine izdao je Horvatu tada privremeni Narodni odbor za grad Zagreb s datumom 19. VI 1945, a Propusnica je vrijedila samo do 15. srpnja 1945. godine. Mjesto putovanja iz Zagreba bilo je Sljemenski načragni, a kao svrha navodi se: Obrada tla! Do kada su takve dozvole izdavane također mi nije poznato.

Koliko je poznato, Horvat je u to vrijeme odlazio na sjevernu stranu Medvednice u područje današnjih 500 stuba i izviđao mogućnost ostvarenja svoje još predratne zamisli. Možda još netko od starijih planinara posjeduje neku od takvih dozvola i propusnica ili će netko od mlađih nešto slično naći u svojoj roditeljskoj ostavštini?

Dobro bi bilo da takvi i slični predmeti budu pohranjeni u Planinarskom muzeju u Samoboru. Kamo sreće da u sadašnjem našem časopisu bude što manje opisa o razaranju naših planinskih domova, izgrađenih velikim planinarskim trudom. (Dr. Srećko Božičević)

● **Stari HPD-ov putokaz u Skradu.** Pored izlaza s perona Ž/st. Skrad, na zidu stanične zgrade, postavljena je metalna emajlirana tabla, u stvari planinarska karta Skrade i okolice. Izrađena je u šest boja i u odličnom je stanju. U zagлавlju piše: Skrad i okolica. Malo niže je glavni natpis "Hrvatsko Planinarsko društvo" Zagreb. Ispod toga je manji natpis Podružnica "Skradski vrh" u Skradu. U gornjem lijevom kutu je oveći amblem HPD. Razmjer je 1 : 12.500. U dnu podaci: Izradila tvornica "ZEPHIR" dd Subotica 1934. Znači, uskoro će biti 60 godina postojanja te jedinstvene plan-karte.

Nigdje nisam našao na nešto slično, mislim na tehniku izrade, kvalitetu i tako dobru očuvanost. Ne sumnjišivo je to vrijedan i nadasve zanimljiv dokument za povijest hrvatskog planinarstva, posebno za razvoj planinarstva u Gorskem kotaru".
(M. Pavešić)

Alpinizam

• AO PD "Glas Istre" u 1991. godini. Organizirana je alpinistička škola (17. III - 19. V) sa četrnaest polaznika, od kojih je dvanaest steklo naziv alpinističkog pripravnika. Osim predavanja, polaznici su devet puta bili na terenu (penjališta: Dvigrad, Vranjska draga, Klek, V. Paklenica, Korita itd.). Ispenjano je 10 smjerova u Alpama, 8 u Paklenicu te 6 na Kleku. Padu penjačke aktivnosti zimi je bio razlog vjerojatno opuštenost članova nakon povratka s ekspedicije, dok nam je glavnu penjačku sezonu, ljetu, upropastio rat u Sloveniji, a posljede kod nas. Održan je niz predavanja o ekspediciji, ali time nisu izvršene sve naše obaveze. Suradnja s Komisijom za alpinizam HPS bila je dobra.

(Enes Seferagić)

• AO "Kamenjak" Rijeka u 1991. godini. Pročelnik je bio Milan Dolovski, a oružar Valter Zubović. Početkom godine organizirana je "Zimska škola penjanja" koja je trajala do konca veljače, a pohadalo ju je 13 tečajaca: svih su je završili sa zadovoljavajućim uspjehom. U svojstvu instruktora angažiralo se 10

članova odsjeka. Održano je 5 praktičnih vježbi na Platku, Snježniku, Risnjaku i u Skradu. Također smo organizirali i "Ljetnu školu penjanja" od 27.3. do 15.5. s 9 tečajaca. Održano je 7 vježbi, na Kamenjaku, u Vranjskoj dragi, Beloj Peši i Risnjaku. U vođenju škole također se angažiralo 10 članova odsjeka. Ostale aktivnosti su se svodile na kolektivne i pojedinačne pohode u gorja i stijene, a u okviru naših finansijskih mogućnosti. Tako smo pored Gorskog kotara i Učke, kao naše bliže okolice, višekratno pohodili Julijske Alpe, gdje smo ostvarili dobre rezultate. Pohodili smo i naš Velebit, zimi i ljeti, a posebno smo bili aktivni u stjeni Anića kuka gdje je ponovljeno nekoliko najtežih smjerova i to uz jednak doprinos muških i ženskih članova. Višekratno smo posjetili talijanske Dolomite, gdje je ispenjan prvenstveni smjer 2-3. stupnja, zatim penjački uspon na Grossglockner. U Vranjskoj dragi je ispenjano nekoliko kraćih smjerova većih teškoća. Mnogi naši planovi moraju biti odgodeni dok nas pogoda agresija na našu domovinu.

(Milan Dolovski)

Publicistika

• "Velebiten", god. 2, br. 8 za jesen 1991, izao u ožujku 1992. u već standardnom formatu A-5, umnožen fotokopiranjem na 52 stranice, s naslovnom i zadnjom stranicom u boji (također umnoženom fotokopiranjem), izdavač PDS "Velebit", urednik Robert Erhardt, naklada 100 primjeraka. U ovom broju nalaze se dva veća članka, prvi Hrvoja Malinara o bivakiranju u prirodi, bogato ilustriran crtežima, a drugi Lavoslava Čaklovića o izradi sidrišta i međusiguranja. Slijede kraći izvještaji D. Lackovića i A. Čop o tečaju orientacije i bivakiranja, prikaz Ane Sutlović o istraživanju novih stotinjak metara u špilji Veterinci, izvadak iz pisma M. Čepelaka o špilji Veterinci, izvještaj L. Čaklovića o alpinističko-speleološkoj školi u Zagrebu, opis doživljaja s alpinističko-speleološke škole I. Pavčić pod naslovom "Prvi uspjesi", prikaz Z. Kaličanina sportskog penjališta na Kalniku, opis L. Čaklovića novog penjačkog smjera na Kleku, opis B. Kanajeta prve piramide na Sljemenu uz poziv na nagradnu igru o toj piramidi i TV-tornjevima na Sljemenu, i krasopisom pisana pjesmica I. Horvat "Priča o Zlatorogu". Bilten završava tabelarnim pregledom djelatnosti planinarskog, speleološkog i alpinističkog odsjeka u 1991. godini.

(Vlado Božić)

• Marin Šoufek: *Svijet minerala*, Zagreb, 1992, izdavač Školska knjiga i Hrvatski prirodoslovni

muzej, tvrde korice sa slikom u boji, 124 stranice, pedesetak crteža, 42 slike u boji (izradio ih je Dražen Pomykalo). To je prva suvremenija knjiga o mineralima pisana hrvatskim jezikom, a obrađuje sve što je potrebno znati o mineralima uopće, od osnovnih pojmova tj. od definicije minerala i kristala, opisa njihovog nastajanja, grade, svojstava (tvrdota, boja, sjaj i dr.), sistematizacije, preko njihovih kemijskih formula i elemenata od kojih su građeni, pa do detaljnog opisa pojedinih minerala tipičnih predstavnika pojedinih vrsta. Knjiga na vrlo jednostavan i pristupačan način upoznaje čitaoca sa svim što je zanimljivo u svijetu minerala dajući razne podatke iz cijelog svijeta. Speleolozi koji u svojim istraživanjima špilja i jama nalaze razne kristale minerala mogu ih, ako to žele, pomoći ove knjige bolje upoznati i proučiti. Iako se u knjizi nigdje izrazito ne spominju minerali speleoloških objekata, čitalac će sam naći one koje susreće u podzemlju i iz knjige o njima saznati nešto više. Tako će npr. saznati da minerala kalcija ima u Zamljinju kori svega 1,5%, ali ga taj postotak ipak svrstava na šesto mjesto po količini na Zamljinu, da mineral kalcita može imati oko 600 kristalnih oblika u više od 2000 kombinacija, da mineral aragonita ima isti kemijski sastav kao i mineral kalcita (CaCO_3 - kalcijev karbonat), ali drugog kristalnog sustava, da vapnenac i mramor nisu minerali već stijene iako su istog kemijskog sastava.

tava kao i kalcit i aragonit, jer nemaju homogenu kemijsku građu, premda se sastoje od spomenutih minerala, i još mnogo drugih zanimljivosti. Od ostalih minerala, osim već spomenutog kalcita i aragonita, koji se mogu naći u špiljama i jamama diljem svijeta, u ovoj knjizi posebno su još obrađeni halit, fluorit, barit, vivijanit i sumpor. Većina uzoraka opisanih minerala nalaze se u Mineraloško-petrografskom odjelu Hrvatskog prirodoslovnog muzeja u Zagrebu gdje autor knjige radi kao kustos. Uz ovu knjigu

speleoložima se preporuča nabaviti i knjigu Carola A. Hilla i Paola Fortia "Cave minerals of the world", objavljenu u SAD 1986. iz koje će saznati kojih se sve minerala može naći u špiljama svijeta, te knjižicu M. Čepelaka, H. Malinara, D. Zagoršeka i V. Zebeca "Mineraloški vodič po Medvednici", izdanu u Zagrebu 1986, u kojoj će uz ostalo naći i upute o traženju, skupljanju i čuvanju minerala. Šoufekova knjiga dobro će doći svakom planinaru i speleologu.

(Vlado Božić)

Planinari i rat za Hrvatsku

• **Slavonci ratuju i planinare.** Nakon uspostavljanja trajnjeg primirja i odmicanja linije fronte s Papukom na Psunj, stvoreni su kakvi-takvi uvjeti za našu osnovnu djelatnost. Doduše, u Papuk se još ne ide, zbog mnoštva mina koje su posijane na svakom koraku, a i dom na Jankovcu je prilično oštećen te nije podoban za korištenje. Preostala nam je jedino Krndija, na koju smo navalili od početka veljače. Krenuli smo stidljivo, jedanput prema Bedemgradu, a zatim prema Petrovom vrhu, i tako nekoliko puta. Podružnica "Žir", u sastavu HPD "Krndija" iz Našica, aktivna je od samog starta i sudjeluje s glavninom u svim dosadašnjim priredbama. Okosnicu ove tek godinu dana stare podružnice čine školski uzrast, srednjoškolci, studenti, nastavnici, radnici i, neizbjegni ali najljepši, najmladi predškolski uzrast. Dok su drugi pripremali godišnje skupštine i ubacivali dragi nam hrvatski pridjev u statut te razmišljali gdje je sve minirano i okupirano, ekipa "Zanatlige" iz Osijeka išla je na Medvednicu, a gospodin Darko Prusina iz tog društva i ja prošli smo tada cijeli "Planinarski put po Medvednici". Samo četrnaest dana poslijе, pošto je Darko nabavio dnevničke "Putu po starim gradovima Ivančice", odlučili smo se za obilazak i ovoga prekrasnog puta. Iako smo obišli samo trećinu puta, zadovoljstvo zbog doživljenog je iznad očekivanja i pamtit ćemo ga dok smo živi, a snimci će biti svjedoci toga nesvakidašnjeg užitka. Treba biti spremni prihvati nešto lijepo čak i onda kad nam je možda najteže u životu.

(Antun Kasapović)

• **Susret s planinarima prognanicima.** Među 2800 prognanika trenutačno smještenih u Hotelskom naselju "Solaris" Šibenik ima i planinara. To su članovi HPD "Promina" iz Drniša. Početkom travnja posjetile su ih kolege iz HPD "Kamenar" Šibenik. Bila je to prilika da se, uz skromnu zakusku, evociraju uspomene na zajedničke izlete i druženja na Promini i da se ponudi prijateljska pomoć koja im je u ovom trenutku najpotrebniјa. Ovom ugodnom susretu mnogo je pridonio i nastup planinara Stipe Grcića. On je pročitao nekoliko svojih pjesama sastavljenih u prognanstvu. One odišu mržnjom prema okupatoru i čežnjom za rodnim krajem, domoljubljem i slobodom. Takva mu je i ova pjesma posvećena rodnom gradu.

(Ante Juras)

DRNIŠU, GRADE MILI

Drnišu, grade moj
grade moj mili
tudin te sada ruši
pljačka, kolje i pali.

Drnišu grade moj
tužna je sudbina tvoja
tudin ti prošlost briše
a ti si Hrvatska moja.

Netko je kriv za tebe
što si mi brzo pao
jer onaj tko te je vidio
tudinu ključe je dao.

Dugo te vidio nisam,
prošlo je stotinu i pedeset dana
i dalje u tebe nesmim
to mi je teška rana.

Ne mogu pribolit tebe
jer ti si duša moja
Drnišu grade mili,
fali mi radost tvoja.

• **Uspomena na sina Željka.** Listajući Knjigu upisa na Račjoj Vasi na Istarskom planinarskom putu prilikom pohoda 17-19. siječnja, zaustavio sam se na broju 1510. Tu je bio upisan moj sin Željko u dane 28-30. travnja 1986. godine. Vozio nas je tada po Ćićariji, gdje smo obilježavali IPP na potezu od Slavnika do Učke, probnim vozilom "ARO" iz Rumunjske, vlasništvom tadašnjeg ŽTP-a Zagreb. Željko je u tom poduzeću, OOOUR Posit, bio zaposlen kao vozač. Sina Željka sam izgubio. Poginuo je kao pripadnik ZNG kod Đakova u 101. brogadi. Cijela moja obitelj, petero djece i žena, planinari smo i članovi PD "Željezničar" u Zagrebu, a Željko je posebno pomagao na održavanju IPP-a. Sine hvala Ti! Brojka 1510 ostala mi je kao trajna uspomena. Laka Ti hrvatska gruda, a čitatelje molim za ispriku - ovaj mi zapis puno vrijedi.

(Josip Sakoman)

• **Siječanska sjećanja.** Svaka nam kalendarska godina započinje radošću mjeseca siječnja, dočekom i slavljenjem Nove godine, a svaki idući dan nosi dogadaje, i lijepe i ružne, dogadaje koji se pamte ili zaboravljaju. Siječanj 1992. godine pamtit

ćemo po tužnom događaju, po smrti pet nedužnih ljudi, pet promatrača Europske zajednice, čiji je helikopter 7. siječnja srušio zrakoplov neprijateljske, tzv. JNA. Sa čistog neba ponad Zagorja, ko ptica grabežljivica kad se obruši na plijen, tako je i zrakoplov svojim ubojitim projektilima srušio helikopter EZ-a, u kojem su bili promatrači na prijateljskom zadatku, i poslao u smrt, užasnu smrt pet nedužnih ljudi koji su u Hrvatsku došli vođeni željom i nadom da pomognu zaustaviti ovaj rat i zločine.

Hrvatski narod neće zaboraviti nedužno stradale prijatelje iz EZ-a, prijatelje koji su željeli dobro Hrvatskoj i hrvatskom narodu. Na mjesto pogiblje, pored brda Kamena glavica već je podignut velik drveni križ da sjeća na dobro koje je stradalio od zla. Planinari, kada dolazite u ove krajeve posjećujući Grebengrad ili Ham-Pokojec, obidite i ovo mjesto. Do njega je moguće stići iz dva pravca:

a) vlakom do Mađareva, dalje markirani put vodi u planinarsko naselje Grebengrad. Domom upravlja PD Grebengrad iz Novog Marofa (za sve potrebne informacije i najave grupa tel. 042/6111-500, Kruso Janušić). Od planinarskog naselja markirani put vodi dalje prema Ham-Pokojcu, a u selu Kuzmići na

velikom jablanu usred sela strelica usmjerava kuda dalje - makadamskom cestom do zaseoka Šabi. Treba nastaviti livadskim putem (slijedeći oznake EZ-a) i stići do mjesta pada helikoptera. Odатle dalje markirani put vodi do željezničke stanice u Podrutama.

b) Vlakom do željezničke postaje Podrute, odakle markacija vodi do škole i raskrižja za Ham-Pokojec. (U blizini raskrižja nalazi se prodavaonica Valdec koja radi i nedjeljom do podne; tu je moguće, uz potrebnu hranu i piće, dobiti i informacije za daljnji put). Markacije vode do mjesta pada helikoptera. Dalje, slijedeći već opisani put, može se doći preko planinarskog naselja Grebengrad do željezničke postaje u Mađarevu.

Pozivam ljubitelje planinarstva da, posjećujući planinarske domove u ovom kraju, svakako posjete i mjesto pogibije prijatelja iz EZ-a, koji nisu poginuli u札alud i neće biti zaboravljeni. Njima posvećujem ove stihove iz Ivanova Evanđelja (Iv,14,18-14,20):

Neću vas ostaviti siročad. Vratit ću se k vama. Još malo i svijet me neće više vidjeti, a vi ćete me ponovo vidjeti, jer ja živim i jer ćete i vi živjeti!

Vijesti

• **Gdje planinariti ovog ljeta?** Rat još uvijek bjesni i nije je tuga planinara koji čeznutljivo gledaju daleke planine. Mnogi pitaju kamo možemo ovog ljeta. Odgovor je teško dati jer se prilike iz dana u dan mijenjaju. Velik dio Slavonije posijan je minama, planine Dalmacije i velik dio Velebita nisu sigurni. Zasad je moguće posjećivati planine Hrvatskog zagorja, Medvednicu, Samoborsko i Žumberačko gorje, sjeverne dijelove Gorskog kotara, Istru i planine po otocima. Medvednicu i Žumberak zagrebački planinari posjećuju kao nikad prije, jer se tu osjećaju sigurno a ni putni trošak nije prevelik. U drugim planinama preporučamo da ne skrećete s planinarskih staza dok god ne završi rat i dok sve mine ne budu uklonjene. Ako slučajno nađete na kakav sumnjiv predmet, ne dirajte ga, nego obavijestite policiju (tel. 985). (T. Pavlin)

• **Komisija za zaštitu prirode HPS** preporuča svim planinarskim društvima da se i u 1992. godini uključe u akciju Zaštita i afirmacija nacionalnih parkova, prirodnih rezervata i druge zaštićene prirode, i to svako društvo na svom području djelovanja. Ovime se planinarske organizacije praktički uključuju u upravo pokrenutu inicijativu u Hrvatskoj za Obnovu prirodne baštine. Svako društvo treba osmislići svoj način djelovanja ekološke zaštite, u prvom redu zaštićene prirode. Komisija je utvrdila i Kalendar ekoloških akcija u 1992. godini. Dana 7. lipnja (nedjelja), u povodu Svjetskog dana ekologa,

organizirat će se u svim planinarskim društvima Dan zaštićene planinske prirode, a treba ga organizirati kao dan masovne ekološke edukacije planinara (predavanja, botanički izleti i dr.) za zaštitu prirode. Dana 20.-27. rujna, u povodu Svjetskog dana čistih planina (26.9.) organizirat će se u svim planinarskim društvima Tjedan čistih planina u Hrvatskoj, a svako će društvo samo osmislići svoje akcije za ostvarivanje koncepcije čistih planina.

• **Planinarski put u Čakovcu.** Nedavnom odlukom Općinske skupštine Čakovec izmijenjeni su nazivi većem broju gradskih ulica i trgovina, odnosno dobile su ih i neko od dosad neimenovanih. Tako je usvojen i prijedlog autora ovih redaka, koji je i sam bio na čelu radnoj grupi za preimenovanje ulica, da jedna od njih, koja je do sada bila bez vlastitog naziva, već se tretira kao odvojak neke druge, dobije službeni naziv "Planinarski put", što je i usvojeno. To je prva ulica od čakovečkog Starog grada Zrinskih prema sjeveru, točnije, prema prigradskom mjestu Šenkovicu (nekad Sv. Jelena), gdje i danas stoji mauzolej (grobnička kapela) s posmrtnim ostacima većeg broja članova slavne porodice Zrinskih, a među njima je i glava Nikole Zrinskog - sigetskog junaka. Ta ulica - put, time je dobila i putokazni značaj, budući da i sama predstavlja početne metre Medimurskog planinarskog puta (MPP-a), koji započinje upravo ovdje kod vrlo uščuvanog i pretežnim dijelom obnovljenog dvorca Zrinskih, a završava na krajnjem

sjevero-zapadu Međimurja u Štrigovi. Valja naglasiti još i to, da se prihvaćanjem prijedloga dalo priznanje međimurskoj planinarskoj tradiciji, jer se približavamo 70. obljetnici kontinuiranog rada ovdašnjeg PD "Železna gora", a istovremeno i petoj obljetnici postojanja MPP-a. (Franjo Marciuš)

● **HPD "Višnjevica" iz Ravne Gore** s tridesetak članova po treći puta prisustvuje tradicionalnom zimskom (i jednom ljetnom) usponu na Snežnik. Za pohvalu je i potrebno je istaći da je ove godine na usponu bilo mnogo mlađih članova. Uspon je uspio unatoč lošem vremenu i raskvašenom snijegu u podnožju, a smrznutom i skliskom na vrhu. Uz maglu i vru jak južni vjetar, doživljaj planine za mlađi dio članova bio je poseban. Na vrhu, odmor u domu, topao čaj koji posebno prija, suveniri, žigovi i povratak na Svišćake! HPD "Višnjevica" bilo je gost organizatora ovog pohoda iz Slov. Bistrice, a prijateljstvo datira od prije četiri godine kada je na prijedlog našeg člana Antona Boštančića, rođenog u okolicu Ilirske Bistrice, uspostavljena veza s gospodinom Vojkom Čeligojem, predsjednikom PD "Snežnik". Od tada društva dobro surađuju u razmjeni iskustava, obavijestima i planinarenju. Želja nam je da se to nastavi! (Andelko Ivančić)

● **HPD "Martinščak" iz Karlovca** održalo je 28. veljače redovitu godišnju skupštinu. Na skupštini je utvrđena visina članarine za ovu godinu, podijeljene su prisutnima nove članske iskaznice i raspravljaljalo se o aktivnostima u prošloj godini. Zaključeno je da se, iako dobrano ometano ratom, ipak dosta planinarilo i da je vrlo uspješno bila organizirana svibanjska biciklijada. Markirane su staze na Martinščak, a šuma Kozjača propješćena je u svim pravcima. Bili smo na Triglavu, tada najvišem vrhu države u kojoj smo živjeli, prošli smo Karlovačkom transvezalom, a kako se onda više nije moglo kretati nikuda dalje, prokrstarili smo okolicu grada, razumije se, sa sjeverozapadne strane. Predsjednik društva ostao je i dalje g. Josip Grdina, na sveopće zadovoljstvo članstva. (Jasenka Mikšić)

● **HPD "Dubovac" iz Karlovca** obavještava sve izletnike i planinare da je od 1. ožujka otvoreno planinarsko izletište "Kalvarija" nedaleko od grada. Ovdje se nalazi i kontrolna točka 6 "Dubovačkog planinarskog puta" koji je od otvorenja 1983. godine obišlo oko 800 planinara. Dom će biti otvoren svakodnevno, vikendom i državnim praznicima. Posjetioci će moći dobiti hranu i piće te nabaviti značke, ambleme, dnevnike DPP i razglednice. Novi domari ovog lijepog i atraktivnog izletišta nedaleko od Karlovca su Dražen Furač - Lija i Jadranko Grčić - Grca. (Dr. Ante Starčević)

● **HPD "Ante Bedalov" Kaštel Kambelovac** obavještava sve članove Hrvatskog planinarskog saveza da više ne upravlja i ne koristi se planinarskim skloništem "Ante Bedalov" na padinama Kozjaka. Zbog nemogućnosti dogovora oko upravljanja skloništem, koje je u privatnom vlasništvu, oduzeto nam je pravo upravljanja i korištenja skloništa.

● **HPD "Zanatlija" Osijek.** Dana 6. lipnja prošle godine izabran je slijedeći Upravni odbor: predsjednik doc. dr. Vlado Obad, tajnik Hrvoje Sandukčić, blagajnik Đuro Turković, te članovi Gordan Jerkić, Miroslav Mitrović, Josip Muha, Danijel Podobnik, Darko Prusina i Snježana Sever. Nova kontakt adresa Društva: Hrvoje Sandukčić (za HPD "Zanatlija" Osijek), Naselje V. Nazora 4, 54 000 Osijek (tel. 054/125-424).

● **Transverzalni put "Vrhovima Papuka"** i dalje postoji, ali ne preporučamo obilazak tog puta jer je teren, iako u rukama HV, miniran i opasan. Ukoliko se stanje promijeni obavijestit ćemo Vas na vrijeme. HPD "Zanatlija" radi u drugim prostorijama jer su dosadašnje oštećene, a dio koristi Caritas. Prva ovogodišnja sjednica Upravnog odbora održana je 1. veljače, od kada se članovi redovno sastaju nedjeljom. Prvi ovogodišnji izlet organiziran je na Medvednicu 14-15.3. gdje su nas izuzetno toplo primili gosp. Josip Majnarić i članovi HPD "Zanatlija" Zagreb, pobratimskog društva. Društvo planira i nove izlete u ratom nezahvaćene krajeve Hrvatske. (Hrvoje Sandukčić)

● **XIII pohod na Šampetov most.** U subotu, 11. travnja u organizaciji PD "Železničar" Ljubljana, izведен je XIII pohod na Šampetov most. Od Ljubljane do Verda planinari Slovenije i Zagreba prevezli smo se "starim" vlakom, koji je vukla parna lokomotiva 003-002 sa šest dupko punih vagona sudionika. Od Verda preko TV-17, Pokočišća do Borovnica propješćen je put duži od 30 km, ovoga puta bez snijega, ali s puno raznolikog cvijeća i zelenila. Pogledi na Triglav i Kamniške Alpe! Na Pokočišću okrepa, a na cilju u Borovnici topli napici i planinarski ručak. Svaki sudionik dobio je prigodnu značku, koja simbolizira pohod. Zaista su domaćini uložili puno truda, da priušte vožnju u vlaku, koji je tu prometovao prije mnogo godina. Pisak lokomotive izvukao je mnoge značljivike na čitavom putu, da pozdrave "vlak" i planinare. Bilo je tu susreta s planinarama iz Slovenije s kojima održavamo veze, posebno na našem dijelu IPP-a, gdje sa slovenske strane nastavljamo put Ćićarijom do vrha Učke.

(Josip Sakoman)

● **VIII pohod "U susret zdravlju"** - Plešivica 92, u organizaciji Društva za športsku rekreaciju i drugih asocijacija Samobora 5. travnja bio je na potezu Samobor-Plešivica-Poljanica (Lovački dom). Planinari-željezničari su bili najbrojniji, pa osvojili kristalni pehar, 15. po redu. Nije izostalo priznanje najstarijem, te drugima iz našeg društva (Marko Orešković i Marija Čorak). U selu Manja Vas tamоšnji travar, gosp. Milan Suban počastio nas je toplim čajem, hvala mu. Jedina zamjera je što domaćini nisu označili stazu Križni put od Sv. Ane do Sv. Jurja. Nadajmo se da to više neće izostati. Mnogi su planinari poslije nastavili put preko Prekršja i zahvaliti radu društva, pomoći HŽ-a i gostoljubivosti domara. (Josip Sakoman)

● **Prometne veze sa Žumberkom.** PD "Monter" iz Zagreba obavještava obilaznike "Planinarskog puta Žumberkom", da je autobusna linija iz Zagreba za Slavetić ukinuta nedjeljom i praznicima s polaskom u 7 sati s Autobusnog kolodvora u Držičevoj ulici. Ne vozi više ni autobus iz Slavetića za Zagreb. Preporučamo planinarama koji dolaze iz Tihočaja u Slavetić da nastave putovanje cestom u pravcu zapada do autobusne stanice u Pribiću. Naselje Pribić udaljeno je od Slavetića cestom oko 3 km preko sela Puškarevog Jarka i Dola. Autobusna stanica se nalazi kod Kupčinskog mosta, ispred gostonice "Slapnica", a autobus za Zagreb, nedjeljom i praznicima, polazi u 18,30 sati. Obavještavamo posjetioce Planinarskog doma "Monter" u Sekulićima da je dom otvoren i djelomično obskrbljen od srijede poslije podne do nedjelje navečer, i to od 1. svibnja do 1. studenog. Prilaz je domu najbolji iz Sošica markiranim putem (2,30 sati). Do Sošica vozi autobus svaki dan iz Zagreba s Autobusnog kolodvora s polaskom u 15,30 sati, a vraća se za Zagreb u 18 sati. Iz Jastrebarskog također vozi autobus do Sošica ("Palma tours"), s polaskom u 13,15 i 15,30 sati, svaki dan osim nedjelje, ispred zgrade Općinskog suda. Ostale informacije daje Turistički biro u Jastrebarskom na tel. 831-725.

(V.J.)

● **Dodata na "Proljetni pohod Žumberkom"** koji se ove godine održava u subotu 20. lipnja. Organizira ga PD "Monter" iz Zagreba sa ciljem kod planinarskog doma u Sekulićima.

● **Značke HPD "Nikola Tesla".** HPD "Nikola Tesla" obavještava sakupljače značaka da prodaje jubilarni komplet od tri značke (zlatna, srebrna, brončana) u plastičnom omotu uz popularnu cijenu. Informacije možete dobiti na telefon 334 433, lokal 2087 (Sorić - blagajnik) ili 2570 (Škrlec - tajnik).

● **Uređenje i obnavljanje Oštrelja.** Uređenje i obnova planinarskog doma podno Oštrelja, uz pomoć HŽ-a i njegovih djelatnika, napreduje. U tim akcijama ističu se naši planinari: Zdenka Koričančić, Krsto Šijak, Andela i Franjo Ježić, Josip Pirjavec, Đurđa i Jovo Alavanja, Tomo Ratešić, Josip Knežević, Ivo Materljan, Ljudevit Staničić, Pero Martinšek, Sava Matetić, Vili Strašek, Tomo Ilić, Božo Petanjek-Žobo, te obitelj domara Pavla Mrakužića. Iz Prekrižja do Preseke dopremiti materijal i prije toga ga dovesti iz Zagreba, pa onda prijenos sa Preseke do doma, prilično je teško, no volja i "snaga" to čine. Spomenute akcije bile su 21.III, 4.IV i 22.IV 1992. godine. Nastavak slijedi tijekom svibnja.

(Josip Sakoman)

● **Ovogodišnji "Jaglaci".** U nedjelju 12. travnja više od 200 planinara i ljubitelja prirode iz Požege, Pleternice, Kutjeva, Našica i Bosanskog Broda sudjelovalo je na tradicionalnom proljetnom izletu, popularnim "Papučkim jaglacima". Zbog ratnih prilika ovogodišnji, deseti po redu "Jaglaci", održani su u Požeškoj gori umjesto na Papuku. Kolone izletnika, predvođene planinarama i gorskim

spasavaocima, ona iz Požege i ona koja se kretala iz Pleternice, susrele su se na Starom viškovačkom gradu. U razvalinama srednjovjekovne utvrde iz 14. stoljeća manifestaciju su otvorili prigodnim riječima Željko Böhm, predsjednik HPD "Sokolovac" iz Požege, i Miro Mesić, predsjednik HPD "Klikun" iz Pleternice. Zatim je o geografskim, povjesnim i gospodarskim značajkama pleterničkog kraja i o starom viškovačkom gradu (364m) govorio pleternički planinar prof. Tomislav Radonić.

Poslije kraćeg zadržavanja izletnici su nastavili put do lokaliteta zvanog "Starac" (347m) u pleterničkom vinogorju. Riječ je o najvišem vrhuistočnog dijelu Požeške gore. Tu je sudionike izleta dočekao tamburaški sastav KUD "Orljava" iz Pleternice, predvođen Ivicom Radonićem, zapaljene su vatre na kojima su izletnici mogli pripremiti hranu i ponuđena osjećavajuća pića po umjerenum cijenama. Zatim je u obližnjoj kapelici Sv. Petra održana misa, koju je služio pleternički župnik monsinjor Ljudevit Petrk. Okupljeni su, također, mogli kupiti lijep suvenir, kolorirani snimak starog viškovačkog grada s popratnim tekstom. Prema planinarskom običaju tu je bio i jubilarni pečat izleta. Ovu izuzetno uspješnu manifestaciju pratila je i TV-ekipa 123. požeške brigade Hrvatske vojske, a od pojedinaca treba pohvaliti pleterničkog planinara Vida Marića, koji je ulazio najviše truda da ovogodišnji "Jaglaci" uspiju iznad očekivanog.

(Ivan Jakovina)

● **HPD "Sokolovac" Požega** održalo je 21. ožujka u svom planinarskom domu u Velikoj redovito godišnju skupštinu. Uz raspravu o tajničkom i finansijskom izvješću, usvojen je novi Statut, te Plan rada za 1992. godinu. Istina, ratne prilike su umanjile aktivnosti i priopomogle osipanju članstva, ali rad niti jednog trenutka nije prestao. Neki članovi nalaze se od prvih ratnih dana u postrojbama Hrvatske vojske, a posebice raduje da se niti jedan požeški planinar nije našao u neprijateljskim redovima, što se ne može reći za neke pojedince iz slavonskih planinarskih društava. Također je s radošću konstatirano da su svi planinarski objekti, vlasništvo požeških planinara i gorskih spasavalaca, ostali netaknuti. Jedino će biti potrebno, uz pomoć Hrvatske vojske, razminirati skijašku stazu na Nevoljašu, te pregledati važnije planinarske staze na Papuku, Krndiji a poslije i Psunj. Poradi toga je odlučeno da se ovogodišnji "Papučki jaglaci", deseti po redu proljetni izlet slavonskih planinara, održe u Požeškoj gori, u suradnji s pleterničkim planinarama i Hrvatskom vojskom. Od značajnijih akcija u ovoj godini predviđeno je uređenje društvenih prostorija i izlet u Madarsku. Rad će ovisiti o ratnim i gospodarskim prilikama u Hrvatskoj. Skupština je pozdravila Marina Mihelčić, predsjednicu društva "Hrvatska žena", te predstavnici planinarskih društava iz Slavonskog i Bosanskog Broda, Našica i Pleternice, a telegrame s dobrim željama uputili su planinari iz Orahovice i PD "Priroda" iz Zagreba.

(Ivan Jakovina)

• Prvi planinari na vrhu Kozjaka. Tradicionalno prijateljstvo planinarskih društava "Ante Bedalov" iz Kaštel Kambelovca i "Kamenar" iz Šibenika redovito se potvrđuje i unapređuje. Tako je devetero članova obaju društava, još uvijek u ratnim uvjetima, organiziralo susret na Kozjaku, 9. veljače. Nakon razgledanja terena na kojem će se graditi planinarski dom HPD "Ante Bedalov", upriličen je posjet obližnjem planinarskom domu Putalj i uspon na najviši vrh Kozjaka, Veli vrh (779m). Dosadašnji posjetitelji ove lijepo dalmatinske planine nisu mogli na njen najviši vrh, jer je pristup bio onemogućen zbog značajnih vojnih postrojenja bivše JNA, a koja su sada u rukama Hrvatske vojske. Šibenčanima i Kambelovčanima dozvoljen je pristup na vrh, pa su Ivo Tadin, Marin Banović, Mijo Tadin, Nikola Jelinić, Tonći Kraljević, Ante Juras, Mate Erceg, Ranko Lučić i Pešo Škugor prvi planinari koji su "osvojili" najviši vrh Kozjaka. Kažimo još da je dvosatni susret s gardistima bio srdačan, a vidici s vrha nezaboravni.

(Ante Juras)

• Prodajem komplete "Naših planina" od 1977 do 1991, te razne druge publikacije, karte i kolekciju značaka, kojih se moram odreći jer živim od mirovine. Vladimir Mišković, 51000 Rijeka, Prešernova 50.

• HPD "LTA" Varaždin sa sjedištem u poduzeću koje je promjenilo svoje ime od bivše "Ljevaonice i tvornice armatura" (LTA) u "Metalnu industriju Varaždin" (MIV), promjenilo je svoje ime također u "MIV" Varaždin.

• Dom "Miroslav Hirtz" u Jablancu. Prošle je godine u ovo doba grupa maloljetnika koristila sklonište u domu, koje je inače stalno otvoreno i tom prilikom ostavila na madracu opušak te otvorena vrata. Usljed bure nastao je požar koji je slučajno primjetio susjed i uz pomoć mještana ugasio požar koji je već zahvatio madrace i ležaj. Inače bi se dom uskoro pretvorio u plamenu buktinju, budući ima puno drvene konstrukcije. Ove godine u isto doba dom je ponovo bio meta maloljetnika. Ovaj puta su stradala sva stakla na domu i mrežice protiv insekata. U oba je slučaja izvršen policijski uvid nakon čega su počinioći pronađeni. Sklonište u domu i dalje je otvoreno cijelu godinu. Ključ se dobije uz predočenje planinarske iskaznice u župnom uredu. Za korištenje doma grupe se trebaju najaviti u HPD "MIV" Varaždin, tel. 042/57-277, koji upravlja domom. Sezona sa dežurstvom započinje 1.7.1992. godine. U Jablancu nema opasnosti od ratnih zbivanja.

• Planinarstvo u Gospicu 1991. godine. Na samom kraju prošlog stoljeća rođeno je naše planinarsko društvo "Visočica". Ta starost govori o popularnosti planinarstva u nas. Tako staro društvo vjerojatno je imalo i mnogo članova. Nažalost, njihov točan broj nitko ne zna, jer je u prošlom ratu nestala svaka dokumentacija. Međutim, nešto znanja iz matematike

i statistike omogućava nam da odredimo bar približan broj članova. Tako računajući saznajemo da se brojka kreće između tri i četiri tisuće. Ipak, velikom dijelu Gospičana Velebit je zapravo nepoznat. Kako ljudi neplaninare razuvjeriti, kako im ispričati sve lijepote Velebita? Ponekad, kad bih o njima pričala prijateljima, gledali bi me s nevjericom, misleći da pretjerujem. Ali moj stalni pratičac, "Minolta X - 300", svjedok je svega ovoga, i mnogo toga što još nisam spomenula. Bez obzira koliko otvorenih očiju koračam Velebitom, oko kamere to trajnije zabilježi, a i drugi ti više vjeruju. Zašto svu tu ljepotu ne pokazati i drugima, pa možda dobiju volju, ili osjeće potrebu da bar dio toga obidu. Tako su uz Antinu pomoć, kome je njegova "Minolta X - 300" također uvijek oko vrata, na nekim 130 fotografija prikazane neke zanimljivosti i ljepote Velebita od Oltara do Krupe. Izložba je bila postavljena na Pedagoškoj akademiji u Gospicu, Osnovnoj školi i bivšem Domu JA. Čak je poslužila i kao uvod u drugu značajnu akciju PD "Visočica". Riječ je o planinarskoj sekciji u kojoj se okupilo oko 40 učenika osnovne škole. Sekciju su vodili ravnatelj OŠ prof. Mile Štimac i prof. Andrija Benković, poznati gospički planinari. Svake srijede je malim planinarima prof. Benković držao predavanje. Teme su obuhvatile najvažnija pravila i upute o ponašanju u planini, opremi, odjeći, obući, pa sve do prve pomoći. Taj "tečaj" je završio izletom na Oštru (896m) nedaleko od Gospicu i s Baških Oštaria preko Metle (1287m) na Jadovno, pa u Gospic. U srednjoškolskom centru sam s oko 30 učenicima organizirala omladinsku planinarsku sekciju. Svi oni su ujedno i članovi ekološke sekcije, tako da su pored ostalih djelatnosti priredili u svojoj školi i u gradu izložbu 22. travnja - "Dan za planet Zemlju". Uveljači je važno spomenuti još jedan važan dogadjaj. Naš poznati alpinist ing. Jerko Kirigin je za gospičke planinare održao predavanje o ekspediciji na Mt. Everest. Predavanju popraćenom dijapo pozitivima prisustvovalo je, osim starih planinara, mnogo učenika srednje škole. Tada je dogovoren da se ova suradnja nastavi i ubuduće. U suradnji s PD "Željezničar" iz Gospic oko 60 gospičkih planinara odlazi na Mosor, od čega tridesetak mlađih planinara, učenika srednje i osnovne škole. Učenicima srednje škole nekoliko puta organiziran je izlet u Ravni Dabar i njegovu okolicu. Možda nije na odmet spomenuti da se među našim planinarama ističe skupina koja se bavi snimanjem florističkih rjetkosti na Velebitu. Tako im je koncem svibnja uspjelo na njenom prirodnom staništu snimiti možda čak najrjeđu biljku na svijetu. To je Degenia velebitica, a u lipnju drugi značajni velebitski endem Sibireju croaticu. Ovo su samo neke od djelatnosti PD "Visočica", koje su ostvarene u prvoj polovici prošle godine. A onda je počeo rat. Nadam se da ćemo poslije rata nastaviti tamo gdje smo stali.

(Ana Lemić)

Nova planinarska kuća na Medvednici

Gradi se novi dom na Kladeščici

Kao što je poznato, najistočniji dio Medvednice ostao je do danas nepokriven planinarskim objektima. Iako je uzduž Medvednice markirana lijepa planinarska tura, kojoj jedan kraj seže do Sv. Ivana Zeline, u te predjele zalazili su samo malobrojni planinari upravo zbog nedostatka odgovarajućeg planinarskog objekta. Da bi se prošlo stazu od Laza do Sv. Ivana Zeline, potrebno je oko četiri i po sata hoda. Gotovo cijelom svojom dužinom staza prolazi šumama, a mjestimice i livadama. Stoga je Planinarsko društvo "Zelina" iz Sv. Ivana Zeline izabrao planinske livade Kladeščice, koje se nalaze na opisanoj stazi, kao mjesto izgradnje planinarskog doma. Početkom 1991. godine otkupljeno je zemljište za izgradnju doma te se ubrzo otpočelo s radovima. Dom je zamišljen kao jednokatna zgrada u čijem će prizemlju biti kuhinja, blagovaonica i sanitarni čvor, a na katu četiri spavaće sobe. Svojim izgledom dom bi se trebao uklopiti u krajolik, smješten na planinskoj livadi na visini od 460 metara. Zbog izuzetno dobrog položaja od doma se pruža prekrasan pogled na Sljeme, Ivančicu, Hrvatsko zagorje kao i na planine

u susjednoj Sloveniji. Za bistra vremena moguće je vidjeti zasnježene vrhove Kamniških Alpa. Na drugu stranu, prema jugoistoku, pruža se vidik prema Moslavackoj gori. Unatoč teškim prilikama zbog ratnog stanja, radovi na domu odvijaju se već godinu dana. Manji prekidi bili su uzrokovani ratnim prilikama. Sve građevinske i ostale radevine na domu izvode članovi PD "Zelina". U nabavci potrebnog građevinskog materijala pomoglo je nekoliko poduzeća i obrtnika. Do sada je izgrađeno prizemlje, te se priprema izgradnja kata. Vjerujemo da ćemo uspjeti do kraja godine na dom staviti kroviste. Unutrašnje uređenje ovisit će o prilozima koje Društvo uspije prikupiti. Svatko tko želi pomoći izgradnju, može svoj prilog dostaviti na žiro-račun Društva (30116-678-73879). Kako bi se populariziralo planinarenje na istočnom dijelu Medvednice te potakli svi koji vole prirodu da dodu ovamo, Društvo priprema izdavanje publikacije o planinarskim stazama istočne Medvednice te o povijesnim i turističkim znamenitostima ovog područja.

(Mladen Houška)

UZ ČLANAK "KATALOG PLANINARSKIH ZNAČAKA"

